

SZOCIÁLPOLITIKAI SZEMLE

SZERKESZTI: DR. LANGZI JENŐ

TÁRSSZERKESZTŐ: DR. KADOSA MARGEL

A vaskartell hatása a munkás viszonyokra.

Az osztrák kereskedelemügyi minisztérium kartellanképet rendezett a múlt esztendőben. Különösen a vaskartellnek a munkásviszonyokra gyakorolt¹ hatásáról szóló vita keltett nagy érdeklődést. Elhatároztak, hogy ez okból ezt a részét magyarra fordítatjuk. A vitát az ankét irományainak VIII. kötete tartalmazza.

(1912. június 19-én délelőtt.)

Dr. Brosche osztályfőnök: Az ülést megnyitom. A kartellnek a munkásviszonyokra való hatása lesz a vita tárgya. Erre vonatkozólag anyagot bocsátottak a rendelkezésünkre a vaskartell tagjai az ő nyilatkozataikban és az osztrák fém munkás-szövetség emlékiratot készített, amely szintén kiosztásra került. Előttünk fekszik tehát a résztvevő tényezők nyilatkozata és ellennyilatkozata.

Felkérem tehát a kartell tagjait, hogy az emlékiratban foglalt elvek tekintetében kifejtsék az álláspontjukat.

Dr. Schuster: Az osztrák fém munkások szövetsége felhossa a referátumában, hogy az az anyag, amelyet mi, az enquête tagjainak, rendelkezésére bocsátottunk, hézagos. Én, mint a bányászegyesület referense, aki ezt az anyagot összeállítottam, kénytelen vagyok ezt beismerni. De minthogy, úgyszólván az utolsó percben bíztak meg ezzel a referátummal, e rövid idő alatt nem voltam képes mindazon kérdésekre kiterjeszkedni, amelyek a mostani tanácskozások komplexumát alkotják.

Ami már most a fém munkás-szövetség fejtegetéseit illeti, ezeknek egy néhány pontját már azért sem hagyhatom cáfolatlanul, mert a witkowitzi viszonyokkal is sokat foglalkoznak, és az egyes tényekből oly következtetéseket vonnak, amelyeket a magam részéről alá nem írhatok.

Ilyenek például a baleset-statisztikára vonatkozó megállapítások. Senkisémet sajnálja jobban, mint mi, akik a vasiparral foglalkozunk, hogy a mi iparágunkban nagy a baleset veszélye. De mi megteszünk mindent, hogy a gép- és egyéb berendezések javítása révén a baleset veszélyét annyira lezállítsuk, amennyire az a technika mai fejlettsége mellett egyáltalán lehetséges. Ez a számokban is kifejezésre jut, még pedig az által, hogy a balesetek, és pedig a kártérítéssel kapcsolatos balesetek száma évről-évre csökkenik. Ha a brünni országos intézet adatait veszem tekintetbe és bevonom az 1910. év adatait is, akkor ki fog tűnni, hogy e négy évben a kártérítési kötelességgel járó balesetek száma 13 százalékkal csökkent, ami mindenesetre örvendetes jelenség.

Ez alkalommal legyen szabad még egy körülményre rámutatnom, amellyel főleg a német irodalom foglalkozott, hogy t. i. hogy sok munkásnak van járadékvágya. Itt meg akarom állapítani, hogy nemcsak – hogy úgy mondjam – a biztosítási intézetek megkárosításának a szándéka szerepel a balesetek okai közt, hanem gyakran bizonyos közvetlen pszichikai megbetegedés, amely arra ösztökéli az embereket, hogy szimulálás segítségével igyekezzenek baleseti járadékhoz jutni.

A balesetbiztosító intézetek statisztikáiból sajnos nem mutatható ki, hogy sok szándékos baleset is előfordul.

Az emlékirat azt állítja: „Bármely nagy is a balesetek száma, mégis kétségen kívül áll, hogy a biztosító intézeteknek nem jut minden baleset a tudomásukra.”

Ezt egészen határozottan tagadom. Még a legkisebb balesetek is be lesznek jelentve; az üzemi hivatalnokok még az újsérüléseket is hivatalosan jelentik, mert ha a sérülés, inficiálódás folytán komollyá lesz, ebből az illető hivatalnokra nagy kellemetlenségek hármlának. Ezért azt állítom, hogy ez az adat egyáltalában helytelen és a viszonyoknak nem felel meg.

Csak melleleg akarom érinteni, hogy a baleset veszélyének az emelésénél egészen más momentumok is közreműködnek, oly momentumok, amelyek teljesen kívül esnek a mi ingerenciánk körén. Tény az, hogy a balesetek száma hétfőn sokkal nagyobb, mint a hét többi napjain.

A balesetek fokára vonatkozólag is fel akarok néhány számszerű adatot hozni. Nálunk ugyanis a három utolsó év átlagában a balesetek 80.6 százaléka oly könnyű természetű volt, hogy egyáltalában nem vezetett járadékra és csak 13.4 százaléknál volt kártalanítási járadék.

Attérek már most a betegségi viszonyokra, még pedig azért, mert a mi gyárunk e kérdésre vonatkozólag bő és pontos anyagot szolgáltat. A megbetegedések aránya az egyes esztendőkből nagy ingadozásokat mutat. Bizonyára nemcsak tisztára véletlen körülmények okozták azt a nagy különbséget, amely e tekintetben pl. az 1902. és az 1907. év között mutatkozik – az előbbi évben 90.1 megbetegedés esett száz tagra, az utóbbiban 128.5 százalékos, 1902-ben még nem volt kartellünk, az igen küzdelmes év volt és rossz konjunktúra uralkodott, amely – sajnos – az alkalmazott munkások számának tetemes redukálásával járt.

Önök láthatják, hogy ez a gazdaságilag kedvezőtlen jelenség mily rendkívül drasztikusan fejeződik ki a megbetegedések csökkenésére vonatkozó számokban. Az embereknek sokkal kevesebb kedvük volt a szimuláláshoz, mint normális viszonyok között. A szimulálás szóhoz ragaszkodnom kell, mert a szimulálás nálunk ép úgy, mint Németországban, oly mérveket kezd ölteni a munkásság körében, hogy számos betegpénztár már alig tud küzdeni a pusztulással. A Witkowitzra vonatko-

zólág például pontosan kimutatható, hogy nem mindig azok a foglalkozási kategóriák mutatják fel a legnagyobb megbetegedési arányt, amelyek első pillantásra az egészségre legártalmasabbnak látszanak, hanem lát-szólag egészséges foglalkozások.

Hogy a megbetegedések szaporodása mit jelent pénzügyileg, azt két számadat összehasonlításával akarom bemutatni. A mi betegsegélypénztárunk összes kiadásai 1910 és 1911 közt 60.000 K-val emelkedtek – 1910-ben 052.094 K-t tettek ki, 1911-ben 711.790 K-t. A növekedésből maguknak a betegsegélyeknek a növekedésére 51.000 K esett; ezek ugyanis 301.000 K-ról 412.000-re emelkedtek. E roppant növekedés abban leli magyarázatát, hogy a gyár fedezi a pénztárak összes kiadásait, a munkás nem üzet járulékot és így nem érinti a betegsegélypénztárak kiadásában beállott jelentékeny emelkedés.

A *bérvizonyoknál* szóló adatainkról az emlékirat így nyilatkozik: „Hogy mily megtévesztőek ezek az adatok, az egy egyszerű megfontolás alapján is kimutatható”.

Mi súlyt helyeztünk a mi összeállításainkban annak a kimutatására, hogy az utolsó években a munkabérek jelentékenyen emelkedtek – átlag 26.7 százalékkal. Különösen Witkowitz több, mint 30 százalékos munkabéremelkedést mutathat fel az utolsó tíz évben, míg a közvetlen szomszédságunkban levő Felső-Sziléziában az emelkedés a kohómunkásoknál csak 18.8 százalékos volt, amennyiben 1900-ban 985, 1911-ben 1109 márkát tett ki, sőt a fiatalokú segéd munkások átlagos bére leszállt 414 márkáról 350-re, míg a mi összeállításunknál a foglalkoztatott munkások összes számába a fiatalokú munkásokét is beleértették.

Hogy a számadatokból mind ennek az ellenkezőjét is be lehet bizonyítani, azt egy példával szeretném illusztrálni. Míg nálunk a munkabérek lényegesen emelkedtek, az emlékirat felhossa – az 592. oldalon – a német viszonyokat és ez a számszerű tabella bizonyos ellentmondást foglal magában az 582. oldalon található fejtegetésekkel, ahol a következő passzus található: „A pénzben kifejezett munkabér Németországban másfélszer, az acéltrust gyárműveiben pedig háromszor nagyobb, mint Ausztriában”. Ha már most Önök felütik az 592-ik oldalt, azt fogják látni, hogy a német kohóművek egész sorában a felhozott években a munkabérek nemhogy emelkedtek, hanem csökkentek.

Én magam is éveken át foglalkoztam munkabérstatisztikával és közvetlenül tapasztaltam, mily végtelenül nehéz egy csak megközelítően helyes száanyag beszerzése is a munkabérstatisztika részére. Ugyanazon száanyagból teljes jogosultsággal lehet mindennemű érvt pro és kontra felhozni; minden a csoportosítástól függ. Egy nagy gyárüzemnél, ahol a különböző kategóriákhoz tartozó munkások nagy anyaga dolgozik, ahol az egyes kategóriákban a munkás foglalkozásának és képességeinek különböző minősége szerint kell, hogy különböző legyen a munkabér, ha az ennél a gyárüzemnél előforduló különböző munkabéreket összevonjuk, akkor abszolúte helytelen eredményhez jutunk. A különböző munkáskategóriákban előforduló munkabérek kombinálása rendszerint oly eredményekhez vezet, amelyek megtámadhatók és amelyek téves következtésekre szolgáltatnak alapot.

Még csak egy kérdésben óhajtok nyilatkozni, a munkásszemélyzet folytonos nagy változásának kérdésében. Mis is sajnáljuk a kohómunkások folytonos helyváltoztatását, és pedig az üzem zavartalan folytatása szempontjából. Mennél inkább van a munkás a munkájába beavatva, annál tökéletesebbet fog produkálni

és annál nagyobb bérré fog szert tenni és az amit az illető bérért a munkaadónak nyújt, effektíve értékesebb lesz. Különös jelenség, hogy a munkásváltozás főleg egyes foglalkozási kategóriáknál mutatkozik. A mi munkásaink nagy része rendkívül stabil; csak 29.5 százaléka maradt egy évnél rövidebb ideig üzemeinknél. 1-5 évig maradt 37.9 százalék, 5-10 évig 11.5 százalék, 10-20 évig 16.7 százalék, 20-40 évig 4.2 százalék, több, mint 40 évig 80 ember.

Egy stabil munkásság megtartását célozzák jóléti intézményeink. Nálunk minden munkásnak teljes szabadságában áll a mi jóléti intézményeinket igénybe venni vagy nem venni, ami szerintem a kérdés legheylesebb megoldása. A bérré való beszámítás semmilyen módja sem fordul elő, sem a lakásnál, sem más berendezéseinknél. Munkásházainkban a munkások felényire! vagy harmadával olcsóbban lakhatnak, mint ahogy az a környéken szokásos. Nőtlen munkásaink 2 K 40 fülérert lakhatnak egy hónapig bércaszárnyáinkban, 24 fillérért teljes ebédet adunk munkásainknak: levest, 1.5 dkgr. húst és főzeléket, maga a bus többé kerül nekünk. Mindezek bizonyára valóban jóléti berendezések és egyetlen munkást sem kényszerítünk arra, hogy igénybe vegye. Ha mégis naponta 7000 munkás táplálkozásáról gondoskodunk, ez arra mutat, hogy a munkások megfelelően méltányolják berendezéseinket. A dolog talán még egy másik irányban is célhoz vezetett: a mi 17.000 munkásunk közül csak 84 tartozik hivatalosan a szociáldemokrata párthoz.

Kestranek: Az első kérdés, amelyet magamnak ennek az emlékiratnak az olvasásakor felvettem, a következő: Mi köze van a vaskartellnek a tizenkétórás munkaidőhöz? Semmi.

Ez az emlékirat természetesen tendenciózus irat. Az a tendenciája, hogy mindazt felhossa, ami a tizen két órás munkaidő tarthatatlanságára mutat. Nehogy félreértsenek, megjegyzem, hogy afelől, vajjon a tizenkétórás munkaidő nem túl hosszú-e, lehet vitatkozni; de ez nincs összefüggésben a vaskart éllel.

Azt kell mondanom, hogy én csak egyet kifogásolok ebben az emlékiratban: az általánosítást, Mindenekelőtt meg akarom jegyezni, hogy én csak a saját vállalásaimról beszélek. Természetesen kiteszem magam annak a veszélynek, hogy nem fognak hinni nekem, mert, amint az 581. oldalon olvasható: „Tanácsosnak látszik tehát, hogy a prágai vasipari társaság, valamint a kar telihez tartozó művek adatait bizonyos fokú óvatossággal fogadjuk”.

A tendencia a következő: Amit a vállalkozók mondanak, azt óvatosan kell fogadni, mert az nem igaz; de amit mi munkások mondunk, az szent evangélium; mi vagyunk a tárgyilagos igazság képviselői. Ahol ez nekik megfelel, ezek az urak nemcsak irántunk, flauem a hatóságok iránt is bizalmatlanok. Az 559. ölei álon azt (mondják): „Csak hivatalos forrásokból akarunk idézni. De mégis ki kell jelentenünk, hogy a tényleges viszonyok még rosszabbak, mint ahogy az a hivatalos jelentésekből kivehető.” Tehát a hivatalos jelentésekben sem lehet bízni, mert ezek valószínűleg a vállalkozóra nézve kedvezőbben tüntetik fel a dolgokat.

Mindenesetre ott azonban, ahol az uraknak ismét más felel meg, így az 562. oldalon, ez olvasható: „E hivatalos kutatások tárgyilagossága a legkevésbé sem vonható bármely oldalról kétségbe”.

Ezek csak kis szembeállítások. Fel szeretném tenni a kérdést, hogy amennyiben a hivatalos szervnél szubjektív ítélet lehetséges lenne, ez az iparfelügyelőségek képviselőinél általában a munkások vagy a vállalkozók irányában áll-e fenn.

(Folytatjuk.)

A. Sauzède, Paris : A tízórás munkanap bevezetése Franciaországban.

Az utóbbi évek francia törvényhozása keresztül-vitte a munkaidőnek napi 10 órára való korlátozását. Már 1900-ban is kimondatott az olyan férfimunkásokra, akik a műhelyben nőekkel dolgoznak együtt. További törvényjavaslatot, amely minden egyenlőtlenséget kiküszöböl és ez által az iparnak magának megadta a lehetőséget az egyforma kezelésre, 1900-ban Doumergue terjesztett be. 1908-ban, azután újból 1910-ben és végül 1912 második felében foglalkozott a kamara ismételen ezzel a tárggyal.

Most végre egy végleges szöveget fogadtak el, amely azonban a kihirdetéstől számítva 4 év alatt lép minden irányban életbe, addig pedig átmeneti intézkedések lesznek. Az év két hónapjában ugyanis (a szabad ég alatt dolgozó iparágakban háromban) a munkaidő 12 órára emelhető fel. Egyébként pedig a kihirdetéstől számítva csak napi 11 óra munkaidő van megengedve, két év múlva csak 10½, négy év múlva pedig életbe lép a korlátozatlan 10 órás munkanap.

Épen ezek az átmeneti intézkedések tették lehetővé a munkaadóérdekeltségek és a gazdasági liberalizmus képviselőinek is, hogy megszavazzák a törvényt. A törvény mellett felhozták, hogy a munkás rövidebb munkaidő mellett jobban kifejtheti munkaerejét és a rövidebb munkaidő mellett való munkateljesítménye megközelítőleg ugyanaz, mint a hosszabb fásztó munkaidő melletti. Az utóbbi rovására írható balesetek a rövidebb munkaidő behozatala esetében elesnek, a munka öröme emelkedik.

Érdekes a statisztika, amely földeríti, hogy a gyárak milyen mennyiségben érintettek az új törvény által. 32%-ukat egyáltalában nem érinti a változás, további 20%-ánál csak egy órai munkarövidítést jelent az új rend. A többenél a törvény mindenestre jelentékeny változást jelent.

Élénk vita folyt a kamarában akörül, hogy a törvény messzemenő intézkedései a kisiparban is alkalmazást nyerjenek-e. Végre megállapodtak, hogy az öt embernél kisebb létszámú műhelyekben és 5 lóerőnél kisebb motorerővel dolgozó üzemekben a törvény ne legyen kényszerítő jellegű. A folytonos üzemű és változó szakirányú üzemek is külön törvénnyel fognak szabályoztam!

Egyes, speciális technikai viszonyokkal rendelkező iparágakban azonkívül messzemenő kivételek engedélyeztetettek, így a halkonzervkészítésben, mert a halászat változó eredménye néha üzemszünetet okoz, néha túlfeszített munkát igényel. Szóba jött a nemzetközi szabályozás kérdése is a tárgyalások során, különösen a folytonos üzemekben való munkaidő szabályozása mellett tört lándzsát a parlament. E részben a törvényes munkásvédelem nemzetközi egyesületének javaslatai alapján egyöntetű megállapodások fognak létrejönni.

Franciaország e törvény által közelebb jut azokhoz az államokhoz, amelyek e téren megelőzték, mint Svájc, ahol a törvényes munkaidő 11 óra, Amerika, ahol 9-10 óra, Anglia, ahol heti 55-60 óra, Belgium, ahol 9-10 óra.

Az utolsó szavazásnál a törvényt 490 szóval 50 ellen elfogadták. Minden nagyobb párt alkotótársaként akart szerepelni a közvélemény előtt. Buzdítólag hatott az a gondolat is, hogy a munkáscsaládok alapjai erősítést nyernek a törvényben. A munkásnak több ideje marad családja részére, megnövekszik az az idő, amikor apa, anya és gyermekek az otthonban találkoznak.

Végül világos, hogy a munkásnak a munkaidő csökkenése több lehetőséget fog nyújtani, hogy részt vegyen a politikai és szellemi mozgalmakban. Testi és szellemi jóléte szempontjából egyaránt jótékonynak mondható az új törvény.

Dr. Pécsi Dani, a budai ambulatórium rendelő-főorvosa: A gümőkór nemzetgazdasági szempontból.

Világszerte megindult a hadjárat az emberiség egészségének, épségének védelmére. – Az egészség megóvása, a betegségek megelőzése a kultúr államok legelső kötelességévé lett. Kultúra csak ott van, ahol egészség is van.

Az egészség megóvása iránt való érzék hajszál-fmomságú mutatója valamely állam műveltségi fokának, fejlettségének.

Az egészségért való küzdelem egyik legnehezebb munkája a járványos betegségek ellen irányul.

Hazánkban és egyebütt is, ha kolera, skarlát, diftéria, kanyaró, typhus, vérhas, stb. stb. fellép, a hatóság szigorúan elrendeli az elkülönítést és fertőtlenítést, megtesz mindent a baj elfojtására.

Máskép áll a dolog – sajnos – a legpusztítóbb népbetegséggel, a gümőkórral, melynél a fönt említett intézkedések egyike sem kötelező hatóságilag. Miért? Hiszen mai nap az imént említett betegségek együttvéve sem ragadnak el annyi áldozatot évente, mint a gümőkór egymaga. Igaz, hogy a gümőkór nem olyan, mint a legtöbb heveny fertőző betegség, de veszélyessége éppen abban rejlik, hogy sokáig lappang, lopva támadja meg áldozatát, aki, mielőtt ágyának esik, máris bőségesen adja tovább a fertőzés csiráit környezetének. Es így az a körülmény nemhogy mentesítene a védekezés alól, de még veszélyesebb teszi, hogy a, gümőkór-nál is életbe léptessük a kötelező bejelentést, elkülönítést és fertőtlenítést, szóval a legszigorúbb óvintézkedések foganatosítását.

Ezzel szemben mit tapasztalunk? A gümőkóros, ha gyermek, látogatja az iskolát; ha munkás, a műhelyben; ha hivatalnok, az irodában; ha kereskedő, az üzletben, az utcán, az otthonában fertőzheti és fertőzi is embertársát a gümőkór bacillusával.

De ha már a megelőzés munkájában ily minősíthetetlenül sokat mulasztottunk, mindent meg kellene tennünk a tüdőgümőkóros betegek gyógyítása érdekében, akkor, mikor az orvosi tudomány már matematikai biztonsággal dokumentálta, hogy a tüdőgümőkóros betegek 75%-a meggyógyítható a betegség kezdeti stádiumában. A tüdőgümőkór (illetve tüdővész) a szegény, a rosszul lakó, rosszul táplálkozó és rossz levegőben élő emberek betegsége, és éppen azért a tüdővészesekek gyógyítása a szociális kötelességeit teljesítő állam és intézményeinek feladata.

Mennyi mindaz, ami ebben az irányban hazánkban történt?

A belügyminisztérium félmillió koronát vesz fel a tüdőgümőkór elleni védelemre, ebből fentart 20 dispensairet. A különböző kórházakban, van 21 pavilon gümőkóros betegek részére; a társadalom fontad 10 tüdőbeteg szanatóriumot, 1 nyári üdülőhelyet. 1 erdei otthon, 2 gyermekszanatóriumot, 1 szünidei gyermektelepet, 1.8 egyesületet szanatóriumok élesítése céljából. Legutóbb a nagyméltóságú ni. k. belügyminisztérium megalakította a, tüdővész elleni, ligát, mely a tüdővész elleni összes mozgalmaknak élére állított és átvette a „Tuberculosis” szerkesztését.

Oly betegség ellen, mondhatjuk oly járvány ellen, mely évenként állandóan 70.000 emberáldozatot követel, mindez a mozgalom és pénzáldozat elenyésző csekély, célra nem vezető.

Ily óriási nemzeti veszedelemmel szemben, céltudatos, nagyarányú küzdelmet kell az államink és a társadalomnak megindítani és folytatni, amely küzdelem nagyságának méretéről, költségeiről példát mutat nekünk szomszédságunkban, Németországban, a német birodalom munkáspénztára.

Amióta Koch Róbert 1882-ben felfedezte a gumókor bacillusában a gümőkór okozóját, azonnal megindult, különösen Németországban és a nyugati államokban az irtó hadjárat a tüdőgümőkór ellen.

Ismerve a baj okát, töviről-hegyire tanulmányozták a gümőkór-bacillus természetrajzát és megállapították ezen betegség megelőzését.

Már ezen szigorú óvintézkedések is nagy haszonnal jártak, mert gümőkóros halálozás Németországban 1882-1886-ig egyharmaddal kevesebb lett, mint azelőtt.

Azonban minden halálozási csökkenés dacára évente 100.000-nél több embert veszített Németország a gümőkór útján; különösen a szegényebb néposztály, a munkás nép között; míg ellenben a jobbmódú gümőkóros betegek dr. Brehmer görbersdorfi tüdőbeteg-gyógyítói intézetében eredményes gyógyulást értek el.

Dr. Brehmer fényes gyógy eredményét speciálisan a hegyi levegőnek tulajdonította mindenki, mindaddig, míg dr. *dottweiler*, ki ugyancsak tüdőgümőkóros betegsége miatt dr. Brehmer intézetében gyógyulást talált, rá nem jött arra, hogy nem éppen a hegyi levegő az, am¹ jótékonyan befolyásolja a tüdőbetegeket, hanem az egész gyógyítóintézet *rationalis kezelés complexuma fizikai és diatetikai alapon*; és ha a hegyi levegő helyett bármely fás és pormentes levegőben nappal huzamos ideig szabad levegőre fektetjük a beteget, éjjel pedig mindig nyitott ablak mellett hagyjuk aludni, egyébként pedig dr. Brehmernek utasításait követjük, különösen ha még hozzá orvosságos és szerrumos gyógyítást is alkalmazunk, zárt, ezen célra berendezett intézetekben, akkor még fényesebb gyógyeredményeket érhetünk el. Amint dr. *Dottweiler* ezen újabb módszere szerint rendezték be a tüdőbeteg-gyógyító intézeteket és pedig csakhamar 36 ilyen intézet nyílt meg Németországban jómódú betegek részére, az ott elhelyezett gümőkóros betegek gyógyulása oly fényes eredménnyel járt, hogy a munkás néprétegeket, mely annyi veszteséget szenvedett a tüdőgümőkór pusztításaitól, okvetlen részesíteni kellett ezen szanatóriumi kezelés előnyeiben.

És mi történik erre Németországban? Ő császári és királyi fensége, Augusztá-Viktória császárné és királyné protekturátusa alatt 1895-ben élére áll a gümőkórellenes mozgalomnak, Herceg Hohenlohe-Schillingfűrst birodalmi főkancellár, dr. Leyden és dr. Franckel titkos tanácsos közreműködése mellett, hogy dr. *Dottweiler* módszere szerint a tüdőgümőkóros betegek részére népgyógyító intézetet létesítsenek.

Azonban bármily gazdag és bármily fejlett is a német társadalom, bármennyire is igyekeztek az irányadó tényezők, sajnos, ezen hatalmas mozgalomnak csak 8 gyógyító intézet felállítása lett az eredménye 1895-től 1899-ig; azonban az a nagy haszna volt ezen gyógyító intézeteknek, hogy amint a német birodalmi munkáspénztár vezetősége meggyőződött ezen intézetekben elért fényes eredményekről, nem várt tovább a társadalmi akcióra, hanem saját kezébe vette a gümőkórellenes védelem vezetését és egymásután rohamosan, saját pénztárából, hatvan millió márka befektetéssel

99 ilyen népgyógyító-intézetet állított fel 60 millió márka költséggel, hol évenként 52.000 gümőkóros munkást gyógyítanak 75% gyógyulási eredménnyel. Ezen betegek kezelése évenként 86 millió márkába kerül a munkáspénztárnak.

Ezeken kívül azonban a munkásbiztosító pénztár, melynek körülbelül tizenöt millió tagja van, évi költségvetése hétszáz millió márka, összvagyon pedig két és $\frac{1}{3}$ milliárd márka, beteg munkások üdülő helyére $\frac{1}{3}$ milliárd márkát, egészséges kis lakásokra pedig szintén $\frac{1}{3}$ milliárd márkát áldozott.

Igy harcoltak a német birodalmi munkások a tüdőgümőkór ellen és az ő harcuk győzelemmel is végződött, mert míg 1885-ben 10.000 ember után a gümőkóros elhaltak száma 33 volt, 1896-ban a prophylaxis szigorú végrehajtása mellett leesett 22-re, 1910-ben a népgyógyító tudószanatóriumok; 14 éves működése után ezen szám leszállott 13-ra és az a szám is azóta folyton csökken.

Mіндеzen nagyszabású védekezések dacára azonban Németországban még mindig keveselik azt, mindinkább szélesebb és szélesebb mederbe terelik a tüdőgümőkórellenes küzdelmet, hogy ezen népbetegségnek teljesen a nyakára hágnak.

Igy a fent vázolt intézményeken kívül felállítottak még 90 gyermekszanatóriumot, 82 erdei otthont és iskolát, majdnem 900 tüdőbeteg gondozó intézetet, hol azt a 25% meg nem gyógyult gümőkóros beteget gondozzák, kik a zárt szanatóriumokból kikerültek.

Íme Németországban egy egészséges szociálpolitikai intézkedés, a munkásbiztosító pénztár megalkotása és a fejlett társadalom működése mily áldásos eredményhez vezetett. Milliőkat áldozhatott és ezen milliők áldozata megszorította lakosságát, nemzeti vagyont, jólétét, sőt gazdasági fellendülését nagyrészt ennek köszönheti Németország, mert hiszen 30 év óta legalább 5 millióval ezen a címen szaporodott lakossága, a lakosság adózó képessége és vagyona pedig milliárdokkal.

Sajnos, hazánkban ma ott tartunk, ahol a németek 1882-ben, amidőn 10.000 ember után 33-at veszítettek a tüdőgümőkór folytán és így mi ma 20 millió lakosságunk után évenként éppen 40.000 emberrel többet veszítünk mint Németország, amely mert akart, tudott is áldozni a tüdőgümőkór elleni harcában.

40.000 olyan embert veszítünk évente, akiket meglehetne menteni, ha a Németbirodalom munkáspénztár példáján egyszerre 80,000.000.- koronát befektetnénk dispensairekba, gyermekszanatóriumokba, gyermekotthonokra, szünidei telepekre, erdei iskolákra, erdei otthonokra és népgyógyító tüdőbetegszanatóriumokba. Ezen 80,000.000 befektetésen kívül kellene áldozni évenként 40,000.000 koronát a betegek gyógyítására és óvintézkedésekre (prophylaxis). Az egyszerre befektetendő 80,000.000 korona évi törlesztés és kamatja már benne van az évi 40,000.000 korona üzemenköltségben; ez a 80,000.000 korona tehát nemzeti vagyon, mely mint ingatlan örök időközéig szerepel, tehát csak befektetés. Tulajdonképpen az egész védelem évi költsége 40,000.000 korona. Eredménye pedig 40.000 olyan ember élete, mely a legértékesebb, úgy mint kereső, úgy mint pénzt és vért adózó polgár; azt hiszem ezen eredmény meghaladja a befektetett nagy tőke értékét.

Miután az államok legnagyobb tőkéje az ember, bizonyára akkor 40.000 ember élete és működése már többet jövedelmez, mint a ráfordított 40,000.000 korona, mert hiszen, ha 40.000 ember napi keresetét csak 3 koronában állapítjuk meg, az maga, évenként 43,800.000 millió korona nemzeti vagyont jelent, tehát

már 3,800.000 koronával többet jövedelmez, mint a ráfordított üzemköltség.

De nemcsak ez az egyedüli haszna van a megmentett 40.000 embernek. Ezek az emberek adózó polgárok is, kik évenként és fejenként legalább 100 korona közvetlen és közvetett adót jövedelmeznek az államnak, ami szintén évenként 4,000.000 korona többletet jelent. De ugyanezek az emberek egyben legalább 25% erejéig katona szolgálatot teljesítők is, tehát a véderőt is erősítik. Végre nemzetfentartási szempontból évenként 40.000 ember megmentése, egy népszámlálási cyclusban 400.000 lakos szaporodását jelenti. Két népszámlálási cyclusban 20 év múlva pedig a természetes szaporulattal többet egy millió magyarral!

Egy millió lakos évi keresete egy milliárdnál több! Adózó képessége pedig maga évenként 100 milliót jelent a magyar államnak, véderőben pedig legalább 200.000 embert. Így tehát, ha Németország példájára hazánk lakosainak számát emelni, a véderőt egészséges, hadiszolgálatra alkalmas emberekkel ellátni, a nemzeti vagyont pedig a felszaporodott lakosság munkaképességével sokszorosítani kívánjuk, akkor elő kell teremteni azt a nagy összeget, mely szükséges a gümőkór halálózása ellen való védekezésnél.

Ezeket a horribilis költségeket az államnak kell előteremteni, mert amint bebizonyítottam, pénzügyileg ez lenne Magyarország legfényesebb művelete.

Meg is teheti ezt az állam minden nagyobb megérőltetés nélkül, ha akarja. A nagyszabású beruházásokhoz szükséges 80,000.000 koronát az állam kölcsön adhatja (4% törlesztéses kamatra, az úgynevezett *pénztári készletből*, az üzemköltséget pedig kivetheti adóba, mert hisz, amint fentebb bebizonyítottam, ugyanezen címen vissza is kapja már 10 év múlva az erre fordított évi üzemköltséget busásan, kamatostól.

Ha ezt megteszi az állam, akkor hihetetlen módon emeli az ország gazdasági fellendülését és egy csapásra a kultúrallamok sorába lépünk, ahol 10.000 ember után csak 13 hal meg gümőkórban.

Ha azonban az állam sem volna bevonható ilyen méretekben a mentőakcióba, akkor fel kell világosítani és apáthiájából felrázni az egész nemzetet, hogy a szükséges, igaz, nagy anyagi erőt előteremthessük erre a nagy nemzeti célra.

Lépjének sorompóba a kisebb önkormányzati szervek, a vármegyék, a városok, községek és vessék ki a gümökórelleses küzdelemhez szükséges összeget *potádó* alakjában, mint pl. az *útdót!*

Ha pedig ezek az önkormányzati szervek sem látják be ennek a szükségét és nem akarják ezt a harcot megvívni, meg kell mozgatni a társadalmat, a gazdaság földesúri osztályt, egyházakat és pénzintézeteket, biztosító intézeteket, kereskedelmi és gyári nagyvállalkozókat, a jótékony intézeteket, nőegyleteket, az összes betegpénztárákat, a társadalom minden altruistikus intézményeit, hogy ezt a nagy összeget előteremtsük.

A gümőkór ellenes harc a nemzeti becsület ügye. Meglátjuk ki ébred erre a tudatra és ki teszi meg hamarabb kötelességét.

A munka bírósága.

Második, befejező közlemény.

Érdekes, hogy a békülési szándék mily erősen érvényesül még e helyütt is, ahová a perek már ugyancsak megrostálva kerülnek. Például 1910-ben a szövőfonó-osztályban 294 ügyet adtak ki arbitrage-ra. Ebből 191 békével végződött, 103 került vissza a tanács elé.

Ugyanezek az arányok másutt is; például a ke-

reskedelmiben 424 közül 240 békült ki; a vegyészeti 73-ból 59 stb.

Az ítéletet rövid, halk hangon folytatott tanácskozás után az elnök pár szóba foglalva kihirdeti, azután felszólítja a feleket, ez a békéltetésnél is megtörténik, hogy azt rögtön hajtsák végre.

Távolról szemlélve a dolgot, azt hihetnők, hogy a munkaadó és munkásbírák közötti társadalmi ellentét és az osztályharc a vélemények gyakori megosztására vezet. Nagyon csalódunk. A bírák mindig páros száminál működnek, a szavazat-egyenlőség előfordulhatna gyakran, de az élet mást bizonyít. A határozatok legnagyobb része egyhangú.

A törvény arra az esetre, ha a szavazatok egyenlőek lennének, úgy gondoskodik, hogy ez esetben a eanton-beli békebíró veszi át az elnöklést. 1907-ben egész Franciaországban 426 esetben került erre sor: 1910-ben a párisi munkabíróság kereskedelmi osztályában egyszer sem.

Pedig a munkabíróság tagjai meglehetősen exponált emberek, igen gyakran az illető szakmabeli munkások és munkaadók szindikátusainak titkárai.

Kétségtelen, az önkormányzati bíráskodásnak megvannak a maga hátrányai, a fél igen közel áll bírójához, de amint látszik, a közelségből folyó hátrány, a függőség, nem mérhető fel az előnnyel: a bizalommal, melyet érzete sugall.

A választhatóság nem árt a bíróság külső tekintélyének sem, melynek fokozására az állam egyébként gondot fordít. A felek a Franciaországban szokásos tisztelettel beszélnek a munkás és munkaadóbíróval is.

Tagadhatatlan, hogy a munkaadók paritásos részesed esők dacára nem néznek oly bizalommal a bíróságra, mint a munkások s keresik az utakat, hogy hatásköre alól meneküljenek. Erre a törvény hézagai módot is nyújtanak nekik s mivel pereik egy-két ügynökség kezén összpontosulnak,* a visszaélés egész rendszeres. Gél: a fizetés idejét minél jobban kitolni és az ügy érdemi elbírálását felebbezési bíróság: a törvényszék elé vinni. Az eljárás a következő:

Nem jelenni meg a békéltetésen, nem jelenni meg a tárgyaláson; macacsság. Ellentmondás (opposition); az ellentmondással egyidejűleg viszontkereset (a kereset rendszerint bér-, a viszontkereset schémaszerűen rongálásért, mulasztásért kárkövetelés), hogy az ítélet, bár a kereset felett a bíróság végső fokon is ítélkezze, a viszontkereseti összeg folytán felebbezhető legyen; az új tárgyaláson nem jelenni meg, macacsság; felebbezés az ítélet ellen. Ezen az utón a kereset érdemleges tárgyalását legalább két hónappal, s a munkabíróságtól végérvényesen el lehet tolni.

Ez a visszaélés már évek óta tartja izgalomban a munkások érdekképviselőit; miután kiküzdtek, hogy a felebbezés ne a kizárólag munkaadókból alakuló kereskedelmi, hanem a pártatlan polgári törvényszék elé kerüljön, most azt akarják kivívni, hogy a hatásköri szabályokat ily rosszhiszemű módon ne lehessen ki játszani.

Ebben a küzdelemben a munkások érdekképviselőivel kezdet fogva jár el a polgári bíróság, különösen a párisi törvényszék. A retorzió az, hogy az efféle halogató eszközök igénybevételét kártérítési alapnak tekintik, s a munkásnak pernyertesség esetén a költségeken kívül kártérítést ítélnék, pervesztesség esetén a munkást a költségekben nem marasztalják.

* Ezek után ügyfélmeghatalmazottat vallanak.

A párisi törvényszék radikális eljárását a semmitőszék nem honorálja teljes mértékben jóváhagyással; a kártérítési jogot megadja, de megkívánja, hogy a rosszhiszeműség igazolva legyen, a felebbezés pusztatényét azzal kapcsolatban, hogy az előző eljárás macacsági volt, elegendő alpnak nem tekinti.

De a semmitőszék másfelől hathatós fegyvert adott a munkabíróságok kezébe, midőn egy 1910 nov. 29-iki ítéletében kimondta, hogy az ellenfél rosszhiszemű perbeli cselekményei miatt maga a munkabíróság előtt már kérhető kártérítés, vagyis hogy a munkabíróság előtti chicane is „munkaviszonyból származó követelés” és szakbíróság elé tartozik.

A viszontkereseti visszaélés egyébként – nyilván politikai befolyások hatása alatt – a kormány figyelmét is magára vonta. 1900 március 3-án egy a törvényszékekhez intézett köriratában felhívja rá. figyelmüket és ajánlja, hogy a rosszhiszemű alperest minél gyakrabban marasztalják kártérítésben. A törvény módosítása is előkészületben van.

Egyébként a munkaadók meglehetősen rászorgáltak erre az ellenszenvre, mert a viszontkeresetek és a felebbezések rosszhiszemű volta statisztikai adatokkal igazolható.

Parisban 1910-ben 741 esetben játszották viszontkeresettél a törvényszék elé az ügyet; 708 esetben a törvényszék elutasította a viszontkeresetet és csak 38 esetben adott annak helyet.

Ettől a szépségfolttól eltekintve, amely nem a bíróság, hanem a törvény hibája, az intézmény nagyon bevált.

Rendkívül gyorsan juttatja igazságához a legtöbbször felperesként jelentkező munkást, igazán nagyon csekély költség mellett. A felebbezés szűk köre s az előzetes végrehajtás (követelés $\frac{1}{4}$, legfeljebb 100 frank) biztosítja a felperest, hogy tartási jellegű követelése sokáig nem marad behajtatlan. Hatásköri kérdések nem igen merülhetnek fel, mert a hatáskör minden szolgálati viszonyra kiterjed, ami a törvényben nincs külön kivéve.

Eredmények.

A munka bíróságok *gyorsasága* mintaszerű. 45/13 békülési idézőt adtak be 1907-ben egész Franciaországban, 212 maradt elintézetlen december 31-én, ebből 161 Parist terheli, a hátralék tehát 0.4%. 13,334 ügy került az ítélőtánc elé, 294 maradt befejezetlenül, 187 esik ebből Parisba, a hátralék = 1.4%.

Egyezséget, ítéletet hét-tíz napi átlagos időtartammal lehet megkapni.

Ítélettel különben az ügyeknek aránylag csekély része fejeződik be. A békítőtáncstól az ítélőtáncshoz az ügyeknek nem egész egyharmad része jön s e számnak (13,334) kevesebb mint felét 6645-öt fejezi be ítélettel.

Amilyen gyors az eljárás, épp oly *olcsó* is. Békeidézés 15 centimes, tárgyalási idézés 75, az ítélet másolata 25 centimes. A taksa a törvényben van megállapítva (58. §.) Ugyancsak a törvény mondja ki, hogy az a titkár (greffiuiter) aki a most jelzett összegeknél többet követel, a hivatali zsarolás bűncselekményét követi el.

Egyébként a díjszabás igen feltűnő betűkkel számos helyen ki van függesztve.

Nem mondhatjuk el ugyanezt az ítélkezés *jósága* tekintetében. Az 1036 felebbezett ügy közül, 285 esetben

hagyta helyben, 729 esetben változtatta meg (22 egyéb) a törvényszék az elsőbíróság ítéletét. Száz megfellebbezett ítélet közül csak 28 volt jó és 70 rossz.

Ennek a rossz eredménynek a főindoka az, hogy a két bíróság bírái más világnézet és jog szerint ítélnék. A polgári bíróságok konzervatív és az érdekképviseletek radikális hajlamainak a harca jut kifejezésre a most közölt adatban.

Való, hogy a munkabíróságok méltányossági érzetükre támaszkodva sokszor megsértik a törvényt, melyet különben nem is ismernek.

E baj ellen nem volna orvosság az ügyeket a munkabíróság mellőzésével az általános hatáskör: a hékebíró elé utalni. Mint más helyütt kifejtettük, az is jobbadán laikus és méltányosságot alkalmazó bíróság, melynek határozataiban nem ritkán akadunk nekünk nagyon merésznek tetsző indokolásokra.

A Thilietin de la Prudhmmio 1907-ik? 4. száma közli Pont-á-Mousson békebírájának egy Ítéletét. Az ügy munkabírósága híján került elébe.

F. T-I. cég alperes három munkást szerződtetett távolabbi vidékről. Indokok nélkül elbocsátotta őket. felmondási időre bért nem akart fizetni, hivatkozva arra, hogy a munkások elfogadták a műhelyszabályzatot, melynek értelmében felmondás, illetőleg kártérítés nélkül elbocsáthatók.

A munkások bérüket perelték, alperes viszontkeresettél él. A békebíró a keresetnek helyt adott, a viszontkeresetet elutasította.

Indokok: A törvény megengedi, hogy a helyi szokások ellenére a felmondás kölcsönös megállapodás alapján mellőztessék. Ez az eset azonban kivétel s szükséges, hogy e megállapodást, amely a felek egyikére nézve igen súlyos következményekkel járhat, a munkaszerződés minden kétséget kizáró módon bizonyítsa s különösen kutatni kell azután, hogy e pontot a felek valóban saját akaratukból, vagy kényszer alatt fogadták-e el. Jelen esetben a munkások közül kettő csak ennyit irt rá a «segélypénztári szabályok» című könyvre: «Elfogadom a segélypénztári szabályzatot», de a kézírással irt munkarendet csak az aláírás után ragasztották a könyv belső oldalához. A harmadik munkás szabályszerűen így írta alá: «Elfogadom a munkarendet és a segélypénztári szabályzatot», de nem lehet feltenni, hogy e megállapodásokat szabad akaratból fogadta volna el.

Alperes a munkásokhoz küldött köriratában nem szólt semmit erről a feltételről s a munkásokkal csak azon a napon íratta alá szabályzatot, midőn azok munkába léptek. *Ekkor pedig a munkás még az előtt az alternatíva előtt áll, hogy vagy elfogadja a munkaadó feltételeit vagy otthagyja a már felvállalt munkát s távol otthonától munka és jövedelem nélkül marad.*

A megállapodás tehát nem hatályos, mert kényszer alatt jött létre.

A viszontkeresetről az indoklás így emlékszik meg: Ha mi elfogadhatónak tartanok, hogy ily módon meg lehet a törvényt sérteni, – az igazságot, amely mindnyájunk számára egyenlő kell hogy legyen, a vagyonosok szolgálai eszközévé tennők, – eszközözé azokkal szemben, akiknek nincs a két karjukon kívül egyebük s akik nem tudják ellenfelüket követni egy terhes és költséges eljárás mezejére.

SZEMLE.

A Magyar Gyáriparosok Országos Szövetségének most megjelent jelentéséből közöljük a szociálpolitika körébe vágó következő híreket:

Az ipari mérgezések baleseti kártalanítása.

Az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár igazgatóságában az az indítvány terjesztett elő az elnökség részéről, hogy az ipari mérgezések, illetőleg az ily mérgezésekből felmerülő megbetegedések és munkaképtelenségek balesetek gyanánt kártalaníttassanak. Tekintettel arra, hogy ezzel az ipari mérgezésekből származó terhek kizárólag a munkaadókra hárulnának, másrészt pedig ezzel oly költségek terhelnék a munkás balesetbiztosítási ágazatot, amelyekről az 1907. évi XIX. törvény cikk életbeléptetésekor szó sem volt. Szövetségünk képviselője az Országos Pénztár elnökségében és igazgatóságában Posányi Endre kir. tanácsos részletes előterjesztésben fejtegette ki a gyáripari érdekek álláspontját. Rámutatott arra, hogy a törvény (59. §-a értelmében a *balesetbiztosítás célját ama kárnak megtérítem képezi, amely a biztosított személyeket üzemi baleset folytán bekövetkeztet, testi sérülés vagy halál következtében érheti.* A baleset tehát rendkívüli és váratlan eseménynek a következménye, amely tehát nem a munka természetéből folyó, a munkának az egészséget megtámadó veszélyességével áll összefüggésben. Németországban is arra az eredményre jutottak, hogy a balesetbiztosítás révén az ipari mérgezésekből kifolyólag keresetképtelenné vált munkásokról gondoskodni nem lehet, hanem külön törvényt kell alkotni e fontos kérdés megoldására. A felszólalást széleskörű és érdekes vita követte. Hegedűs Lóránt oly értelmű indítványt is terjesztett be, hogy az Országos Pénztár igazgatósága közvetlenül forduljon a törvényhozáshoz és kérje az ipari megbetegedések kártalanításának külön törvény útján való rendezését. Az Országos Pénztár igazgatósági ülésén teljes számmal megjelent munkás igazgatósági tagok dacára ennek az elnökség javaslata értelmében döntöttek, miért is a munkaadó igazgatósági tagok a határozat ellen indokolt panasszal fordultak az Állami Munkásbiztosítási Hivatalhoz, kérve az Országos Pénztár céljával és rendeltetésével ellenkező határozat megsemmisítését.

Debreceni munkásházak.

Figyelmet érdemel az az akció, amelyet Debrecen gyáriparosai indítottak meg. A gyárosok a múlt év tavaszán részvénytársaságot alakítottak, amely a nyereszkesedés kizárásával munkásházak pítését tűzte ki céljául. Debrecen város törvényhatósága július hó 18-án tartott közgyűlésében méltányolva, a részvénytársaság szociális törekvéseit elhatározta, hogy munkásházak építési céljaira mintegy hatvan hold városi telket ad bérbe ötven esztendőre a részvénytársaságnak. A kijelölt területek hasznbérét évenként a katasztrális holdanként figyelemmel a hasznbérülő részvénytársaság céljára a város méltányosságából a tényleges hasznbér értéknek körülbelül felében, vagyis 60 koronában állapította meg. A hasznbér tíz évenként 20 koronával emelkedik úgy, hogy az utolsó tíz évben 140 koronát fog tenni. Engedélyt adott a törvényhatósági bizottsági közgyűlés a hasznbérülő részvénytársaságnak, hogy a hasznbérben adott területek az állam 33 százaléka erejéig munkásházák építésére fordítandó kölcsönt vehessen fel, mely kölcsönt ötven év alatt le-

törleszteni köteles. A hasznbérlet lejártával a hasznbérbe adott területek a város birtokába és használatába, a munkásházák minden ellenszolgáltatás nélkül a város tulajdonába mennek át. Minthogy ekként a munkásházák megépítése biztosítottnak látszott, a részvénytársaság állami segélyért fordult a kormányhoz s az ipartanács múlt évi december 30-án tartott ülésében a kért segélyt meg is szavazta. A részvénytársaság egyelőre 200 munkásházák építését tervezi, egy-egy házban 4 lakást, amelyet 168 K évi bérért enged át a munkásoknak, holott a hasonló lakás évi bére Debrecenben ma 240-300 korona. A 200 munkásházába befektetendő 644.000 korona tőke 33 százalékát kapta a részvénytársaság állami segély gyanánt úgy, hogy immár a szociális szempontból nagyfontosságú akció sikere teljesen biztosítva van.

Nagyvárad város munkásházai.

Nagyvárad városa egyelőre 1.24 munkáscsalád részére tervezte a városi munkásházák építését, amelyek költsége mintegy 700.000 K. Ebből 125.000 K élteket képvisel a telek. A munkásházák építése céljaira a város állami segélyt kért ugyanolyan arányban, mint aminő Temesvár és Pozsony városának kilátásba helyeztetett, amely városok azonban eddig az állami segélyt nem vették igénybe, illetve nem fogtak hozzá a tervezett munkásházák építéséhez. Az állami segélylyel szemben Nagyvárad város kötelezte magát arra, hogy a házakat csakis munkásoknak adja bérbe, s a béreket igen alacsonyan akként állapítja meg, hogy csakis az állami segély és a telekérték leszámításával, fennmaradó tőke mérsékelt kamatozása és amortizációja legyen biztosítva. Ilyenformán egyszobás lakás bére 140 K, kétszobás lakás bérc pedig 200 K lenne. Minthogy a kért segély a városnak kilátásba helyeztetett, a gyakorlati célú akció megvalósulása az idei év folyamán várható.

Munkásházák Sopronban.

Az országos ipartanács múlt évi december hó 30-án tartott ülése, amely a debreceni munkásházák céljaira kért segélyt megszavazta, hasonlóképpen kedvezően intézte el Sopron városának kérelmét is a város által építendő munkásházák segélyezését illetőleg. Sopron városának kérelmét is a város által építendő munkásházák segélyezését illetőleg. Sopron városa ugyanis az ottani tarthatatlan lakásviszonyok enyhítésére elhatározta nyolc kétemeletes munkásházák építését, egyenként 6 lakással és 250.000 korona költséggel. A befektetendő tőke egy részét kérte a város állami segély gyanánt s az ipartanács a kért segélyt meg is szavazta.

Hadseregszállítások és tarifaszerződések.

Már a múlt évi jelentésünk beszámolt az osztrák delegáció szocialista tagjainak arról az akciójáról, hogy a hadseregszállítási feltételek közé a munkaadók munkásaival kötött szerződéseire vonatkozó rendelkezéseket vegyenek föl. Ez ügyben Szövetségünk felterjesztéssel fordult a kereskedelemügyi miniszter úrhoz, melynek gondolatmenetét a következőkben közöljük:

Az osztrák szociáldemokraták által az osztrák delegációban tett javaslata alapján az osztrák Arbeitsbeirat olyan határozatokat hozott, melyeket ha a hadügyminisztérium a magáévá tesz, a hadseregszállító iparnak legmesszebbmenő megkárosítására vezetnek. Az osztrák Arbeitsbeirat által hozott határozatoknak nyilvánvalóan főcélja, hogy a hadseregnek szállító vállalatokat tarifaszerződések megkötésére indítsa. Ha valamely iparágban tarifaszerződések vannak – mondja

az egyik határozat – akkor egyenlő vagy nem sokkal kedvezőlenebb feltételek alatt a szállításnál előnyben részesül az a vállalkozó, kinek üzemében a munkafeltételek nem kedvezőbbek, mint a tarifaszerveződésben megállapított mintafeltételek. Világos tehát, hogy az intézkedés a tarifaszerveződések protegálását célozza. Vájjon azonban helyes-e, gazdaságilag vagy morálisan indokolt-e a tarifaszerveződések ily protegálása és alkalmazás-e, különösen a hadseregszállítások, hogy ezek révén érvényesíttessenek a tarifaszerveződések. Szövetségünk az ipartörvény tervezete kapcsán már három esztendő előtt behatóan foglalkozott e kérdéssel és azt az álláspontot foglalta el, hogy a tarifaszerveződések – bár jogilag magasabb szerveződési formát képviselnek – ethikai szempontból nem jelentenek magasabb színvonalat s hogy ennél fogva teljesen indokolatlan volna, hogy tarifaszerveződések sémáját valamely törvény a magyar gyáriparra úgyszólván októálja. Hogy a magyar gyáriparnak sajátos feltételek és viszonyok között alakult a múltja, fejlődött a jelenje, hogy tehát ennek a gyáriparnak tradíciói vannak, melyekkel a törvényhozónak számolnia kell s hogy e gyáripár élén olyan férfiak állanak, kik bár nem vallják magukénak a Herr im eigenen Hause álláspontját és távol állanak attól, hogy a munkáskérdés megoldásának szükségességét tagadják, de akik mégis bizonyos individuálisztikus szellemen növekedtek fel, az individuálisztikus termelési mód lehetőségei és feltételei között fektettek be gyáraikba szellemi és anyagi tőkét s a szerveződési szabadság útján törekedtek mindazoknak a reformoknak a megvalósítására, melyek a szociális béke előfeltételei. Az ipartörvény-tervezetből nem vált törvény s talán legnagyobb része volt ebben a tarifaszerveződésekre vonatkozó fejezetnek. Aminthogy a külföldi fejlettebb ipari államok idevonatkozó kísérletei sem sikerültek. Utaltunk a Millerand-féle javaslat bukására Franciaországban, hogy a genfi kanton tarifaszerveződési törvényével fiaskót vallott és hogy a kongresszusokon, melyeken a tarifaszerveződések kérdését alaposan megvitaták, maguk e szerveződéseknek barátai is azt az álláspontot foglalták el, hogy a tarifaszerveződéseknek a törvény által való érvényesítése még korai volna. Ilyen körülmények között, amikor a legfejlettebb iparú külföldi államok arra az álláspontra helyezkednek, hogy érlelni kell e kérdést, mert sem a lényege tisztázva nincs, sem pedig az nincs bebizonyítva, hogy alkalmas eszköz-e a szociális béke előmozdítására, Szövetségünk megengedhetetlennek tartotta, hogy a hadseregszállítások kérdését komplikálják a tarifaszerveződések kérdésével és ezen a révén szorítsák a munkaadót, hogy munkásaival tarifaszerveződést kössön.

Behatóan fejtegettük, hogy amennyiben a tarifaszerveződések ügye belekerül a szállítási feltételekbe, akkor a közös hadügyminisztériumnak százával kell eldöntenie a jogi kérdéseket, melyeket eddig kiváló jogászok és közgazdászok megfejteni hiába törekedtek és minden egyes kiírás, minden egyes szállításnak odaígérése, a vitás kérdés óriási anyagát fogja felszínre vetni. Az állam közjogi intézkedéseket kivan tenni, hogy magánjogi természetű szerveződések létrejöttét biztosítsa, sőt a javaslat egyik pontja 3 esztendőre kívánja kizárni azt a vállalkozót a hadsereg szállításból, aki valamely tarifaszerveződést megsértett. De ugyanakkor, amikor a gyárosokat tarifaszerveződések megkötésére szorítja, amikor őket szerveződés-szeges esetére súlyos büntetéssel fenyegeti, ugyanakkor semmi biztosítékot nem tud adni a gyárosnak, hogy a munkások a tarifaszerveződés létrejöttét meg nem akadályozzák, vagy hogy a fennálló tarifaszerveződést meg nem szegik. Már pedig az esetek kilencven százalékában a munkások szegik

meg úgy az egyéni, mint a tarifaszerveződést és a gyáros az ilyen esetekben semmi egyébre nem támaszkodhat, mint a saját erejére.

Rámutattunk arra, hogy az a körülmény, hogy a gyáros a hadseregnek szállít, még pedig a legolcsóbb áron szállít, nem ad jogot a közös hadügyminiszternek arra, hogy állandó öre legyen annak a viszony-nak, mely a gyáros és munkásai között van. Kifejezést adtunk közjogi aggodalmainknak is s beigazoltuk, hogy amennyiben a kereskedelmi miniszter úgy véli, hogy a magyar munkást intézményesen kell megvédeni a magyar munkaadó ellen, akkor ez tulajdonképpen a magyar törvényhozásra tartozik s nem szabad engedni, hogy a munkáskérdésekből új közös ügy alakuljon ki. Szövetségünk előterjesztése remélhetőleg meg is győzte a kereskedelmi minisztert a magyar gyáripár állásfoglalásának jogosságáról és helyességéről és remélhető, hogy szükség esetén ez állásfoglalást a miniszter érvényesíteni is fogja.

A nagy börtön. A „Köztelek” április 9-iki számában egy Zaleski Jenő nevű úr felhívást intéz a gazdaközönséghez, hogy Hoyos Miksa gróf ismert riadója alánján gyülekezzenek a zászló alá és egyöntetű fellépésükkel kényszerítsék a törvényhozást és a kormányt megfelelő intézkedésekre a mezőgazdasági munkásokkal szemben, akiknek a túlkövetelődzése már tűrhetetlen, mert a gazdákat romlásba döntő mérveket öltött. Zaleski úr szerint a többek között

„törvényileg rendezendő volna az, hogy a szomszéd államokba avagy külföldre csakis az esetben mehes-senek ki a munkások, ha az ország szükséglete már teljesen biztosítva és fedezve van; és csakis az esetben, ha a földművelésügyi miniszter által arra engedély adatott.”

Lám-lám! A magyar jobbagység történetében folyton visszatérő orvosságot, a szabad költözködési jog elkobzását már megint rendelni kezdik a földesurak nagy betegsége, a növekedő napszám ellen. Első pillanatra sem Hoyos gróf úr, sem Zaleski úr nem tűnnek fel olyanokul, akiknek ősei Árpáddal jöttek volna be a magyar hazába, sőt sokkal inkább kell őket a közel-múlt bevándorlóinak tartanunk, akik a társaságuk után ítélve elég jól boldogultak Magyarországon. Nem tudjuk, hogy abban a külföldi államokban, ahonnan ők vagy őseik kijöttek „teljesen fedezve és biztosítva volt-e” abban az időben „az illető ország emberszükséglete”, ha nem, úgy bizonyos, hogy ha az az ország is a Zaleski-követelte elveket vallotta volna, most Zaleski Jenő úr aligha volna abban a helyzetben, hogy magyar földesúrként követelje 1913-ban a szabad költözködési jog elkobzását. A dolog érdemét illetően pedig úgy véljük, hogy az ország egészére nézve csak az fontos, hogy a föld sokat teremjen és a munkás sokat keressen, ellenben abszolúte nem fontos, hogy Zaleski úr és társai e mellett jól prosperálnak-e és magas földjára-dékot húznak-e vagy pedig olyan keveset, hogy végezetül kénytelenek földjeiket eladni azoknak a szemtelen parasztoknak, akik a földet művelik. Mi ugyanis hallottunk bizonyos Henry George nevű lázítóról, akinek az a „téveszméje” volt, hogy a földjára-dék olyan abszurd jogtalanság társadalmunkban, mint volna az, ha a levegőt felparcelláznák és 500, 1000, meg 10,000 meg 100,000 holdas tagokban tulajdonukban tartanák a légnagybirtokosok és léghitbizományosok. Hogy a levegővel ezt nem lehet megcsinálni, a földdel ellenben lehet, ez nem teszi a földre nézve a dolgot se logikusabbá, se igazságosabbá.

Dr. K. M.

Száz millió aláírású kérvény a nemzetközi béke érdekében. Egy német tanítónőnek, a koburgi Anna B. Ecksteinnak az az ideája támadt, hogy az 1915-ben összeülő hágai konferencia elé olyan kérvényt kell terjeszteni a nemzetközi békebíróóság hatáskörének kiterjesztése érdekében, amelyet úgyszólván minden kultúr-ember aláírjon. Már a második hágai konferencia elé is terjesztett ez a lelkes asszony egy ilyen tartalmú, 2 millió amerikai, angol és német magagyűjtötte aláírással ellátott kérvényt és ennek rokonszenves fogadtatása bátorította fel az eszmének grandiózus alakban való megvalósítására. A berni nemzetközi békeiroda 1909-iki brüsszeli ülésén előterjesztette és elfogadtatta tervét úgy, hogy a harmadik hágai konferencia tárgyai közé fölvevették azt a pontot, amelynek célja megvitatni és dűlőre vinni a nemzetközi békebíróóságnak az államok közötti, komoly összeütközésre alkalmas differenciáiban való döntését oly módon, hogy az összes hágai egyezményes államok garantálnák e döntés szankcióját. A rajongó tanítónő 100 millió aláírást akar Összehozni 1915-ig a világ minden részéből és ha ez nem is fog neki sikerülni, 20-25 millió aláírást úgyszólván biztosítottak látszik, tekintettel arra, hogy már ezidőszent együtt van mintegy 7½ millió. A szükséges formula ingyen megszerezhető Fritz Decker Düsseldorf, Münsterstr. 83. címre intézett kérelemre.

Mit költött Németország munkásbiztosítására 1885-től 1910-ig? Erről a kérdéstről igen érdekes adatokat közöl a Reichsarbeitsblatt egyik utóbbi száma. *A betegség esetére való biztosítás* szerveinek bevétele volt ez idő alatt 4.970.224.000 márka, amiből a munkaadók fizettek 1.481.177.700 márkát, a munkások pedig 3.266.498.000 M-t. Egyéb bevétel 222.548.300 M. Kiadás volt ebben az ágazatban 4.617.040.000 M, melyből adminisztrációs költség 265.275.100 M, betegek segélye 4.351.764.900 M. A *balesetbiztosítás* bevétele volt: 2.714.528.600 M, amelyet egészben a munkaadók fedeztek. Kiadás ebben az ágazatban 2.174.186.500 M, amelyből segélyezésre ment 1.972.734.400, adminisztrációra 348.436.000 M. A *rokkantbiztosítás* bevétele (1891 óta): 3.957.500.200 M, amiből a munkaadók 1.369.826.900, a munkások ugyanannyit fizettek, a többi kamat és egyéb bevétel. A kiadás volt 2.295.341.400 M, ebből segélyezés 2.068.432.100 M, adminisztráció 226.909.300 M. *Összesítés* kerekszámokban: Bevétel 11.6 milliárd M, munkaadók fizettek ebből 5.2 milliárdot, munkások 4.6 milliárdot. Kiadás 9.1 milliárd M. Ebből adminisztráció 0.8 milliárd, segélyezés 8.4 milliárd.

A harmadik ipartörvénytervezet. Az ipartörvény revízióját előkészítő kodifikáló bizottság elkészítette a magántisztviselők és kereskedelmi alkalmazottak szolgálati viszonyairól szóló törvénytervezetet. Az új törvénytervezet, amely már a közeljövőben nyilvánosságra fog kerülni, megállapítja mindenekelőtt a munkaidőt, az ebédidőt, valamint az esti nyolc órai zárást, amely alól csupán a félkilenkor záró ételkészítések tesznek kivételt. A szabadságidőről is intézkedik az új tervezet és amíg eddig csupán a munkaadó tetszésétől függött az évi szabadságidő, ezután törvényes joga lesz minden alkalmazottnak a két-négy heti szabadságra. Nevezetes intézkedése a tervezetnek a felmondási idő modern szabályozása, mely szerint az alkalmazottnak kor és szolgálati évük arányában 14 nap, 3 hó, 6 hónap és 1 évig terjedő felmondással bocsáthatók el szolgálatukból, míg az eddigi törvényes intézkedések a fölmondás nélküli elbocsátást is megengedték. Egészen modern alapelveken nyugszik az a része a tervezetnek, amely az egészség és a testi épség védelméről gondos-

kodik, de modern szellem hatja át a tisztességtelen versenyről, illetve a versenytilalomról szóló szakaszokat is. Érdekes része lesz az új törvénynek a magántisztviselők és alkalmazottak kötelező társulásáról szóló szakasz, amely a testületi érdekek védelmére *alkalmazottkamarák* felállítását tartja szükségesnek. Vannak még intézkedések a tervezetben a bizonyítvány kérdéséről, a kaucióról – e tekintetben igen helyesen van megoldva a mai tarthatatlan helyzet, amidőn gyakran az alkalmazottak egész vagyonszája elkallódik- valamint a fegyelem fenntartásáról és a büntetéspénzekről, amelyek az alkalmazottak érdekeit szolgáló intézmények javára jutnak.

A Ganz-Danubiusgyár Fiumében kizárta munkásait. Ez a kizárás egyedül áll a maga nemében a kizárások történetében. A gyár súlyos poenaléval van kötelezve az elvállalt hadi szállítások fix határidőre való elvégzéséhez, melynek nem volt képes megfelelni. Mivel a szerződés szerint kizárás, sztrájk és bojkott vis-majort képez, a vállalat az utcára dobta 2600 munkását, hogy ilyen módon haladékat nyerjen. A kizárások történetében is páratlanul rosszhiszemű ez eljárás tárgyában Pittoni képviselő az osztrák parlamentben interpellálni fog. A lepénzelt sajtó hallgat az ügyről.

Az Élelmezési Munkások Országos Szövetségének – mely majdnem egy éve felfüggesztetett – a belügyminiszter az újra való működést megengedte.

A Munkanélküliség elleni Nemzetközi Egyesületnek Genfben f. év szept. 3-6-án tartandó első nagygyűlésének tárgysorozata a következő: 1. Munkakimutatás és közvetítés. Egyes államok statisztikáinak összehasonlítása. 2. Közmunkák kiadása a munkanélküliség elleni küzdelemben. 3. Munkanélküliség elleni biztosítás. 4. Munkásvándorlás. 5. Bibliográfia. 6. Statisztika. 7. Szervezeti kérdések.

Sztrájkügyész kirendelését javasolja Méhely Kálmán, a Magyar Vasművek és Gépgyárak Országos Egyesületének titkára a „Dolgozni akaró munkások védelme” c. tanulmányában. Méhely büntetendőnek szeretné minősíteni az őrállást sztrájk esetén. Erről a kérdéstről már sok papirost fogyasztottak munkások, munkaadók és szociálpolitikusok, de néhány túlzó kivételével mindannyian arra az álláspontra helyezkedtek, hogy maga az őrtállás, vagyis egyszerű szemmel-tartása annak, kik a sztrájkőrök, büntetendő cselekményt nem képez. Erre az álláspontra helyezkedett a német Hansabund, az „Aeltesten der Kaufmannschaft”

és a „Bund der Industriellen” utóbbi azon bölcs indokolással, hogy ellenkező álláspont „a munkaadó-szervezeteknek is lehetlenné tenné kizárások alkalmával a gyárak megfigyelését, a kartelleknek a tagok ellenőrzését”. De csodálatosan mindig akadnak, akik keveslik azt a védelmet, amivel azok meg vannak elégedve, akiknek a zsebére megy a játék. És mi ezt a buzgalmat ha önzetlen, meg tudjuk becsülni, bármelyik oldalról jöjjön. De egyenlő mértéket kérünk – az erősebb fél részére is. Ha Méhely a sztrájkügyész kirendelését *tárgyilag* okokból találja szükségesnek, miért nem követeli ugyanezt a kizárást ellenőrző munkaadó szövetség, vagy a kartellben részt venni nem akaró vállalkozó bojkott ja esetén is?

Debrecen a munkanélküliekért. A debreceni szociáldemokrata párt intéző bizottsága mozgalmat indított a munkanélküli munkásság ügyének fölkarolása végett s a Debreceni Társadalomtudományi Körrel karöltve memorandumot is terjesztett a városi tanács elé. Most foglalkozott a jog- és pénzügyi bizottság a munkásság ügyével s Vásáry István dr. jegyző rámu-

tátva a munkanélküliséggel járó nyomorra, azt az előterjesztést tette, hogy sürgessék meg a kormányt az állami építkezések mielőbbi megkezdése végett, maga a város is haladéktalanul hajtsa végre megállapított munkaprogramját, addig pedig a momentán bajok elhárítása céljából 20,000 korona segélyt folyósítsanak, amelyből 10,000 koronát haladéktalanul, 10,000 koronát a szükséghez képest osszanak szét a nyomorgó munkások családtagjai között. Az indítványt a bizottság helyeslőleg fogadta s azt pártolólág a közgyűlés elé terjeszti.

Az Altruista-bank (Magy. Földhitelintézetek Orsz. Szövetsége) első évi üzleti jelentése szerint 52.869 kat, holdon gazdálkodóit. Ebből 12.874 kat. holdat megvásárolt, a többit bérbe vette. A nagyváradai püspök 13.375 kat. holdat, Eszterházy Miklós herceg pedig 23.000 kat. holdat (hitbizomány) adott bérbe a banknak. Ezeket az ingatlanokon *10.364 kisbérlet* létesült. Ha a bank megtud maradni amellet, hogy csakis kisbirtokokat létesít, és a középberletnek nem enged tért, fontos szociális hivatást teljesít.

A Magyar Vasművek és Gépgyárak Országos Egyesületének munkásügyi szervezete, a szervezethez tartozó gyáraknak részvételével IX. évi rendes közgyűlését tartotta. Asbóth Emil elnök beszámolt a munkásügyi szervezet, valamint a munkásközvetítő múlt évi működéséről, amelyet az egyesület által legutóbb kiadott Évkönyv részletes táblázatok és grafikonok kíséretében ismertet. Bemutatta továbbá a munkásügyi szervezet legközelebbi munkaprogramját, amely, a munkabér-statisztika földolgozásán és e munkának fokozatos tökéletesítésén kívül, a közös munkarend és a gyári inasnevelés szabályzatának megalkotását, veszi tervbe elsősorban. Hasonlóképpen nyomatékos következetességgel szándékszik a szervezet eljárni a dolgozni kívánó munkásoknak a sztrájkolok részéről való megfélemlítése ellen és a munkaszabadságot, a szakszervezetek hatalmaskodásaival szemben, a nyugodt munkások érdekében, energikusan megvédeni törekszik. A munkásügyi szervezetnek e cél irányában való erőteljes reorganizálása teljes mértékben sikerült, amennyiben az összes nagyobb fővárosi és vidéki gépgyárak munkáslétszáma megüti a 30,000-et.

Törvényes munkásvédelem Belgiumban. A belga kormány – mint már részletesen közöltük – új munkásvédelmi törvényjavaslatot terjesztett a képviselőház elé, melynek lényegesebb intézkedései a következők: 14 éven aluli gyermekek semmilyen munkánál sem alkalmazhatók (eddig 12 év volt a korhatár), mindössze bizonyos feltételek mellett és királyi engedelemmel léphetnek 13 éves gyermekek is munkába; a munkaidő letelte után a vállalkozó nem bízhat az alkalmazottra otthon-munkákat; a pénzbüntetések 24-100 frank helyett 50-200 frankig terjedhetnek, ellenben megszűnik a fogságbüntetés, mely a munkásvédelmi törvény többszörös áthágásáért eddig kiróható volt.

Felvételek a munkások nyereségrészesedéséről Angliában. Az angol kereskedelmi hivatal nemrégiben jelentést tett közzé a munkás nyereségrészesedéséről, vagy az üzletben való részesedésről. 1870. óta 299 szerződés jött létre ilyen irányban, amelyből 1912. augusztus 1-én már csak 133 volt érvényben. A részesült munkások száma 106,189. A nyereségjutalék 1-10% között mozgott. Sok esetben a részesedés csak bizonyos nyereségminimum elérte után áll be és bizonyos

határnál megáll. A nyereségrészesedés keresztülvitelének a következő formái vannak:

a) a munkások béreik egy részét a munkaadó vállalatába fektetik és ezért kamatot kapnak és még egy részesedést a vállalat hozadéka arányában; b) a munkások nyereségjutalékukat vagy ennek részét (felét) egy segélyalapba gyűjtik össze és csak a másik része nyer készpénzben kifizetést; c) a vállalkozó munkásainak ingyen vagy kedvezmények mellett részvények egy részét átengedi.

A vállalatok V.-, készpénzben fizeti ki a nyereségrészesedést.

Az átlagos nyereségjutalék 1901-1911 között 5 és 14%-ot tett ki.

Tarifaszervezések a német birodalomban. A német birodalmi munkáshivatal kimutatása szerint 1911. év végén 10,520 kollektív szerződés volt érvényben és pedig 183,232 vállalat és 1.552,827 munkás között.

A munkanélküliség elleni biztosítás Angliában. Az 1912 július 15-én, életbelépett National Insurance Act a munkanélküliség elleni biztosítást az építőiparra, a gép- és hajóépítőiparra, a vasöntődékre, a kocsigyártó és fűrészüzemeknél teszi kötelezővé. Ezen törvény alapján 1913 február 1-ig 2,35().056 kérvény lett benyújtva a munkanélküliségre való igényt igazoló könyvecske kiadása iránt. 1913 január 15-én lettek az első segélyek kifizetve. Ez a segély a 17. és 18. év közötti munkások számára 7 d. vagyis körülbelül 70 fillért tett ki naponként, 18 éven felülieknél 1 shilling és 2 d-t vagyis körülbelül 1 kor. 40 fillért. 1913 január 15 és febr. 8-a között a fenti biztosítottaknak mintegy 50 százaléka vette a segélyt igénybe. Olyan szakszervezeteknél, amelyeknek munkanélküliség elleni biztosításra kötelezett munkások tagjai, a tagok a segélyt a szakszervezet útján is felvehetik. A törvény olyan szakszervezetek szubvencionálásáról is gondoskodik, mely munkanélküli segélyt ad. A szubvenció a szervezet által kifizetett segélyek egyhatodát teszi. Az számítás alapjául szolgáló heti segély azonban nem rúghat 12 shillingnél magasabbra.

A „Szabadszervezet”-ről igen életrevaló füzetet írt Weltner Jakab. A magyar szabad szervezetekről keveset tudnak nálunk azok is, akik szociálpolitikával foglalkoznak és ez okból különösen felhívjuk rá az olvasó figyelmét. A füzetet a „Famunkások Országos Szervező Bizottsága” adta ki. (Aggteleki-u. 2-A. 1. 5.) Ha terünk meg fogja engedni, mutatóba közölni fogjuk a tanulmányos füzet egyik részletét.

A kültelki gyermek jövője címen Nemes Lipót tanulmányát közli a „Gyermek” legújabb száma. E tanulmány átolvasása ismét eszünkbe juttatta azt az ismert mondást, hogy a modern ember sokkal jobban ismeri a vad népek társadalmát, mint azt, amelyben él. Amit Nemes e tanulmányban nyújt, az egyenesen meglepő, még azokra is, akik előtt a társadalom mélységeinek ismerete éppenséggel nem terra incognita. Hiszen sok mindent hallottunk a munkásgyermekek erkölcsi zülléséről, rossz és hiányos táplálkozásáról, ezen bajáról-jajáról, ámde mindezt csak kivételnek tekintettük, ellenben az, amit e tanulmány elénk tár, nem kivétel többé, hanem egy *egész züllött* gyermektársadalom, a melyen toldozgatással-foldozgatással mit sem lehet már segíteni. A szerző kartársai segítségével 12 fiúosztály és 8 leányosztályban levő gyermekek életviszonyait vizsgálta meg és ezekről statisztikát állított össze, melynek főbb adatai a következők:

	Fiu	Leány
10—14 egyénnel egyszobában alszik	15	14
8—9 egyénnel egyszobában alszik	95	52
Mással együtt alszik	281	214
Kofferen, széken alszik	71	26
Padlón, földön	64	45
Gyakran hideg ebédet eszik	174	106
Nagyon ritkán eszik húst	81	23
Vacsorát nem kap	46	18

A gyermekek közül csak anyját ismerte 117, 88 szülőnek 571 gyermeke volt. A szerző egész szótárt gyűjtött össze a gyermekek tolvajnyelvéről, melyet a gyermekek 80-90 százaléka ismer. Egy osztály 50 gyermeke közül 21 már olvasta Rózsa Sándort, 11 Rinaldó-Rinaldinit. 9 Sobri Jóskát. A gyermekek itt nem verekednek, hanem élet-halálharcot vívnak meg. Szülői szeretetet ezek a gyermekek nem ismernek. Az apa részegen szokott haza jönni, ilyenkor azután kész a veszekedés; aki bírja, marja. Az apa elveri a feleségét, aztán a gyermekeket és megfordítva: a gyermek dönti el az apját. Ez utóbbi esetben az iskolában el szoktak vele dicsekedni. Ezek a szabályok! És milyenek a kivételek, a még züllöttebbek! A szerző rettenetes dolgokat mond el tapasztalataiból, melyeket adatainak gyűjtése közben szerzett. Helyesen jegyzi meg: ily környezettel szemben tehetetlen az iskola, az erkölcsstan, mert a család, az utca és az élet iskolája erősebb a tanítóknál. A tanulmányt csak vázlatosan közli a „Gyermek”; a szerkesztőség utal rá, hogy egyéb adatokkal kiegészítve külön füzetként fogja kiadni a Magyar Gyermektanulmányi Társaság. Érdeklődéssel várjuk a füzet megjelenését, mely így bizonyára méltó figyelmet fog kelteni mindenütt.

A munkaviszony a kereskedelemben. Könyv a magántisztviselőkről. Írta: dr. Kreutzer Lipót, a kolozsvári kereskedelmi akadémia tanára. A Magyar Tudományos Akadémia részéről a Magyar Kereskedelmi Csarnok Széchenyi adományából jutalmazott pályamunka. (Budapest, 1912). Ez a szép könyv sokkal többet nyújt, mint amennyit címe ígér. Nemcsak a szorosan vett munkaviszonyt a kereskedelemben öleli fel, hanem egy egész társadalmi osztálynak, a magánalkalmazottak számban és jelentőségben egyre növekvő osztályának s mozgalmainak magvas és élvezetes megírt monográfiáját tartalmazza. Az a társadalomtörténeti folyamat, melyet a kapitalisztikus gazdasági rend kialakulásának neveznek, megteremtette a kereskedelem és ipar szolgálatában az üzletekben, áruházakban, bankok, gyárak s mindenemű vállalatok irodáiban túlnyomórészt szellemi munkát végző munkaerők külön új osztályát, melynél különlegesen érdekesebb szociális elhelyezkedésű rétege a középosztálynak nincs. A tőke és munka ellenkező irányú két hatalmas sodra közé ékelődve, egyik zónától sincsen szigorúan elhatárolva, mindkettővel összefolyik és mégis: — legalább a felszínen — mint külön golf ár am igyekszik haladni, azaz külön osztályjellegét kiformalni és megtartani. Vagyon és kereseti viszonyainál fogva semmiképp sem sorozható a tőkés osztályába, de minden lelki szála, egész ideológiája odafüzi, aminthogy az egész osztály eredete is voltaképp a főnöki, tehát tőkés munkának a munkakeret tágulása okozta megosztására vezetendő vissza. Viszont a proletár munkássággal egyik igen lényeges ponton közös jellegűnek mutatkozik, abban t. i., hogy megélhetése végett munkaerőjét bérbeadja, de azért minden erejével ágaskodik a proletarizálódás ellen és voltaképp minden küzdelme a körül folyik, hogy olyan bérviszonyokat teremtsen magának, hogy bér munkás létre megmaradhasson a kapitalizmus szociális rétegében. Az a titkos törekvés, mely ott lappang minden munkásmozgalmában: magasabbra emelkedni, megközelíteni a kapitalista osztály által képviselt társadalmi életnívót, — itt nyit, el nem tagadható végcél. Mindennemű jogért és igazságért vívott harca végeredményben az anyagi jólétre, mint eszközre a társadalmi stan-

dard fentartásához, ill. emeléséhez irányul. Hogy ennek a majdnem kizárólag a középosztályból toborzódó foglalkozási ágának egész ideológiája mennyire nem a tisztán az osztályharc elméleti alapján a tőkével szemben álló osztályé, azt egyebek közt az a kifejelett hierarchia mutatja, mely a nagy vállalatok személyzetében minél több és finomabb rangkülönbségeket, legalább a címekben, támaszt az alapjában egyazon munkakörűek közt.

A kapitalisztikus termelés folyamata pedig egyrészt mind nagyobb tömegeket terel ezen foglalkozási pályákra, másrészt mindjobban igyekszik őket leszorítani a bérmunkásság proletár táborába. A proletár élethelyzetben vagy annak mesgyéjén a tőkésnek életviszonyaiért való szembehelyezkedés a vele ellenkező érdekű tőkével, ez teszi ezen osztály mozgalmainak és sokrétű problémáinak magvát. És amint lényege szerint a középosztályhoz tartozik, az, ami az egész középosztály föggyengesége: az egység és szervezetség hiánya, a sokféle való tagozottság, az fokozottan érzeti magát a magánalkalmazottak rétegében. Ami rokonvonása van mindkét szomszédos réteggel, csak hátrányos mozzanatot: a kapitalista igényei megfelelő anyagi eszközök nélkül; a munkások függősége, keresetük elégtelensége s bizonytalansága a munkásság igénytelensége és szervezetségének nélkül. Ez teszi szánalmasan gyengévé ezen osztályt.

Mind e gyengesége sehol sem jelentkezik oly mértékben, mint hazánkban. Ezen gyengeség egyetemben a mi társadalmunk sajátos struktúrájával és züllött politikai állapotainkkal magyarázza, hogy sehol másutt sincsen a szociálpolitikánktól — a mi különben is manchesterizmussal szaturált szociálpolitikánktól — annyira elhanyagolva és még mindig a jogi létminimum kiküzdéséért merül ki sisyphusi munkában. Ezen küzdelmeknek, ezen munkának mind a belső szervezkedés, mind a társadalom és törvényhozás megmozgatása körül, mind a publicisztikai felvilágosító szolgálat porondján legmarkánsabb előharcosa, úttörője Kreutzer Lipót. Hogy ennek az osztálynak egyáltalán ébredőben van osztálytudata, annyira, hogy már egy-egy sztrájkot is sikeresen meg tud vívni, abban öneki oroszlán-része van. Senki sem ismeri nálánál jobban ez osztály múltját, jelenét, vágyait s egész lélektanát és senki sem hivatottabb ezen osztály minden dolgáról tájékoztatni. S valóban az ő könyve a magánalkalmazottokról a lehető legalaposabban megismertet ez osztály kialakulásával, mozgalmával úgy itthon, mint a külföldön; feltárja a helyzetét, leírja s bírálja mindazt, ami társadalmi s törvényhozási utón eddig ez osztály érdekében történt, valamint azt is, ami a jelen és jövő feladata. Színes fejezetekben írja meg az osztály küzdelmes ifjúságának, hihetetlenül mostoha sorsának történetét, szinte azt lehetne mondani: regényét, szervezeti s jóléti intézményeinek keletkezését, anyagi érdekeinek, valamint egészségének, azaz munkatőkéjének megóvása körül, betegség, rokkantság s agkori bajai ellen védekezésre, végül a művelődésre s szervezkedésre irányuló mozgalmait és törekvéseit. Alaposság és tudományos készültség szerencsésen egyesül kiváló írói készséggel, hogy époly tanulságos, mint vonzó olvasmánnyá tegye ezt az alapvető munkát, mely szakirodalmunknak határozott nyeresége. Tudományos és irodalmi értékén felül azzal is jeleskedne, hogy erősen egyéni jellege van. Véges-végig egy fényes plaidoyer, mely a gyengéket kizsákmányoló manchesterizmussal szemben meggyőzően kifejti, hogy mennyire magának a társadalomnak és közgazdaságnak érdeke, hogy az állam és törvényhozás megadja ennek az osztálynak a közgazdasági fontosságával, képzettségével és munkaszolgálatásával arányban levő megélhetési elemi biztosításait. Ebből a múból, melyben ugyanannyi része van a zívnek, mint az agynak, megkapóan kidomborodik, hogy mennyire elmaradt a magyar magánalkalmazottokról való szociális és törvényhozói gondoskodás a többi országoké mögött. Ha a mi „illetékes tényező”-ink könyveket olvasnának, lehetetlen, hogy ez a könyv fel ne rázná lelkiismeretüket a magyar állam eddig mulasztott kötelességeinek mielőbbi pótlására. És el kellene olvasnia ezt a munkát mindenkinek, akinek legkisebb köze van a munkaviszonyokhoz a kereskedelemben, de mindenkinek is, aki megértője akar lenni vagy kell, hogy megértője legyen

a társadalmi problémáknak. Magántisztviselőnek pedig egyiknek sem volna szabad lenni, aki újra meg újra ne tanulmányozza ezen méltán megkoszorúzott könyv szebbnél szebb fejezeteit, mint minő pl. a „Fizetés problémája” című ragyogó fejezete.

Gärtner Henrik dr.

Az ifjűmunkások munkaviszonyai az iparban eddigelé 21 államban van törvényesen szabályozva, nem számítva bele az északamerikai Unió legtöbb államát, a svájci kantonokat és a brit gyarmatokat. A legalacsonyabb ipari munkára képezítő kor ebben a 21 államban 10 és 15 év között variál. 10. évben csak három ország állapítja meg: Argentína, Bulgária és Portugália. A legtöbb helyütt 12 év a korhatár, ezek között Nagybritanniában, Oroszországban és Japánban is. Franciaországban és Hollandiában 13 év, Ausztriában és Magyarországon 14 év. Németországban nincs egységes határ, az iskolai kötelezettség megszűnésének idejéhez képest ingadozik az egyes államokban 13 és 14 év között. A védelem Spanyolországban és az Unió egyes államaiban 14 évig terjed, de az országok legnagyobb része 16-18 évben állapította meg ezt a felső határt, sőt Portugália a nőmunkásoknál 21 évig szab bizonyos korlátokat. Az ifjűmunkások maximális munkanapja szintén különböző módon van szabályozva, 6 és 12 óra között ingadozik, Finnországban 15-18 évesekre 14 óráig felmegy. Németországban 13-14 éves komákat legföljebb 6 órát, 14-16 éveseket legföljebb 10 órát szabad foglalkoztatni.

Az árvaszék és a törvénytelen gyermekek. A fővárosi árvaszék gyermekvédelmi osztályának múlt évi működésére vonatkozó jelentésében, amely nemrég jelent meg, több olyan részleír van, mely érdemes arra, hogy említést tegyünk róla. Így tehát följegyezzük, hogy 1912-ben az árvaszék 1430 esetben rendelt ki gyámot olyan házasságon kívül született gyermekek részére, akiknek anyja kiskorú. Ezek a gyámok azután mindjárt megtették a szükséges lépéseket a tekintetben, hogy a szegény kis gyermekek tartási igényét biztosítsák s eljárjanak azok ellen az urak ellen, akik mint csábítók szerepeltek s a gyermekek természetes apái voltak. Itt megemlítjük, hogy az újabb rendelkezések szerint ebben az esztendőben már a klinikákon és a kórházakban gyermekeket szülő kiskorú leányokat az apa kéréte fölül megkérdézik s azokat a kellekeket, amelyek a gyermektartási pörök megindításához szükségesek, beszerzik, így azután ezek a pörök ezentúl sokkal nagyobb arányban indulnak meg, mint eddig, amikor a gyermekeknek életet adó nőket a kellő időben nem hallgatták ki és azoktól az adatokat sem szedhették össze. Visszatérve a múlt évre, a kimutatás alapján azt kell konstatálnunk, hogy a tartási igények biztosítása céljából 384 esetben tették meg a gyámok a szükséges lépéseket. Ennek pedig az volt az eredménye, hogy az apáktól évi 36.956 korona tartási díj beszedésére nyertek jogot. Sok esetben csak pör útján értek el eredményt, de több egyezséget is kötöttek. Az egyik ilyen egyezség folytán a csábító gavallér 2500 koronát fizetett be a gyámpénztárba, bizonyára olyasformán vélekedve, hogy a mulatság kissé sokba került. A jelentésből az is kitűnik, hogy igen sok olyan természetes apa van, aki a gyermek anyjával közös háztartásban él és aki ellen ilyenformán nem lehet port indítani, mert hiszen a gyermekről maga gondolkodik. De azért sem tesznek ellenük lépéseket, mert van bizonyos valószínűsége annak, hogy az anyát nőül veszi és a gyermeket törvényesíteni fogják. Az árvaszék gyermekvédelmi osztálya azt is ellenőrzi, hogy a nagykorú hajadonoktól a házasságon kívül született gyermekek tartása igényének biztosítása érdekében ezek az anyák megteszik-e a szükséges lépéseket. A múlt évben ilyen ügy 838 fordult elő s ugyanennyi anya tett nyilatkozatot. 396 azt mondotta, hogy a természetes apa nőül fogja venni, amikor azután a gyermek is törvényes lesz. 376 kijelentette, hogy a gyermektartási port megindítja, vagy a gyermek, vagy a természetes apa halt meg. Azoknak a férfiaknak a száma, akik ellen a

gyermektartási pert folyamatba tették, 309-et tett ki s ezeket havonként 8-80 korona havi tartási díj fizetésére kötelezte a bíróság. Az árvaszék gyermekvédelmi osztálya a kiskorú prostituáltak érdekében is sok lépést tett, segédkezése mellett a rendőrségnek, de valami nagy eredményt nem volt képes elérni.

Világkönyvtár. Darwinnak „Egy természettudós utazása a föld körül” című két kötetes műve most jelent meg e vállalatban. A klasszikus, nagy útleírások közé tartozik ez a munka, mely új, szűzi vidékeket ír le, amiket addig alig érintett a tudomány szeme. Darwin híres világgörűli útján gyűjtötte mindazt a rengeteg anyagot, mindazt a rengeteg adatot és megfigyelést, amikből később nagy elmélete: a darwinizmus született meg. Ez a könyv foglalja magában a darwinizmus első gondolatait. Az állattan, geológia, növénytan, néprajz, ásványtan, őslénytan valóságos lexikona ez az utj napló. A Világkönyvtár egy-egy vászonkötésű vastag kötete 1 korona 90 fillérért kapható.

Munkásbiztosítás.

Rovatvezető: dr. Halász Frigyes,

Országos munkás betegsegélyző- és balesetbiztosító-pénztár s. titkára,

A gazdasági munkások biztosítására vonatkozó új törvény tárgyában az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár – mint azt múlt számunkban közöltük – memorandummal fordul a kereskedelemügyi és a földművelésügyi miniszterekhez. Ezen memorandum lényeges részeit a következőkben közöljük:

„A mai jogállapot szerint mindazok az alkalmazottak, akik évi 2400 koronát meg nem haladó javadalmazás mellett akár állandóan, akár ideiglenesen, kisegítőképen, avagy átmenetileg ipari munkában vannak alkalmazva, az 1907: XIX. t.-c. 1. §-a értelmében betegség esetére biztosítottak.

Ezen törvény alapján sem a szolgálati viszony jogi természete, vagy elnevezése („gazdasági cseléd”, „ipari munkás”), sem pedig az alkalmazott előképzettsége a biztosításból folyó jogok és kötelezettségek szempontjából figyelembe nem vehető. E szerint biztosítottak tehát ma még azok a „gazdasági cselédek” is, akik a gazdaság ipari üzemében dolgoznak és betegség esetére a gazdasági gépmunkások is, abban az esetben, „ha a gazdasági gép tulajdonosa gépével sem a saját gazdaságában, hanem mint vállalkozó másnak gazdaságában végeztet munkát.”

A törvényjavaslat 2. §-a úgy a gazdasági ipari üzemében alkalmazott „gazdasági cselédeket”, mint az ipari, illetve vállalkozásszerű üzemeknél alkalmazott gazdasági gépmunkásokat az 1907: XIX. t.-c. hatálya alól kivonná és a gazdasági cselédeket az 1907: XLV. t.-c. 28. §-a, a gazdasági gépmunkásokat az 1898: II. t.-c. 33. §-a, illetve az 1898: XLII. t.-c. 18. §-ának hatálya alá kívánja visszahelyezni.

A gazdasági cselédek betegellátásáról az 1907: XLV. t.-c.-nek a javaslatban felhívott 28. §-a így rendelkezik:

„Ha maga a cseléd, vagy az éves, illetőleg az állandóan alkalmazott szegődményes cselédeknek vele élő felesége vagy vele egy háztartásban élő tizenkét éven aluli gyermeke a szolgálatba lépés tizenötödik napja után a szolgálati idő alatt megbetegszik, az orvosi gyógykezelés és az orvosszerek költségét, legfeljebb 45 papig, a gazda a sajátjából tartozik fedezni és a szükséges fuvart is ő tartozik adni, kivéve, ha a betegséget nyilvánvalóan a cseléd hibája, illetve a cseléd családtagjának hibája okozta, vagy ha a cseléd vagy családtagja a betegséget színleli, mely esetben az

összes okozott költségeket a cseléd tartozik viselni. Az a gazda, aki évi 200 K-nál kevesebb egyenes adóval van megadóztatva, a felét, az, a gazda pedig, aki évi 200 K-nál több egyenes adóval van megadóztatva, egy tizedrészét levonhatja a cseléd béréből annak az összegnek, melyet a: cseléd feleségének és 12 éven aluli gyermekeinek orvosi gyógykezeléséért és az ezek részére kiszolgáltatott orvosszerekért kifizetett. (57. §.)” A gazdasági gépmunkásról a javaslat törvényerőre emelkedésével az idézett (1898: II. és 1899: XLII.) t.-cikknek következő szakasza fog gondoskodni: „Köteles a munkaadó a munkaközben megbetegült *idegen községbeli* munkás gyógykezeléséről és el látásáról legfeljebb nyolc napig gondoskodni, s ha a betegség nyolc napnál tovább tart, a községi előljáró ságot intézkedés végett értesíteni.”

Nem kívánjuk külön kiemelni azt a nagy kü lömöbséget, amely a beteg munkás ellátása tekintetében az 1907: XIX. t.-c. és a törvényjavaslat szerint a biz tosítottak igen jelentékeny körére a jövőben alkalmazandó, fentidézett törvények között fennáll. Az előbb emiitett törvények szociális haladottsága az utóbbiak fölött az egyszerű szembeállítás erejénél fogva is fel ötlő és kétségtelen és bizonyára meggyőzte Nagymélt óságodat is arról, hogy minden olyan intézkedés, amely az 1907: XIX. t.-c. alapján biztosított tagokat a javaslatban idézett törvények szerint kívánja betegség esetén ellátni, a biztosítottakra nézve hátrányosabb helyzetet teremt.

Országos érdekeknek, a jelen esetben a szociális biztosítás országos érdekeinek megítélésénél minden esetre mérlegelendő az a megterhelés is, amely a biz tosítás, illetve az alkalmazottak házi ellátása esetén az érdekeltségre hárul. Bár meggyőződésünk szerint is, a javaslat nem célozhatja azt, hogy a munkaadók aránylag szűk körének némi tehermentesítés útján az alkalmazottak tízezeit üsse el szerzett jogaiktól éppen megbetegedésük esetében, mégsem hallgathatjuk el a munkásbiztosítás egész történetéből merített azt a meggyő ződésünket, hogy a javaslat az érdekelt munkaadók szempontjából sem hozna számbavehető tehermentesítést. Az 1907: XIX. t.-c. szerint ugyanis a munkaadó a betegsegélyezési járulékoknak, ez idő szerint a munkakeresmény 3%-ának felét az alkalmazott béréből levonhatja. Szabály szerint élnek is ezzel a joggal a munkaadók, s így tényleg csak a munkabér 1½%-a terheli a munkaadót az 1907: XIX. t.-c. alapján fizetendő betegsegélyezési járulék címén. Nem is szólva már most arról, hogy az aránylag nem nagy üzemekben foganatosított önbiztosítás, a kockázat megoszlása híján, mindig a legköltségesebb biztosítási mód, számadatok nélkül is bizonyossággal lehet állítani azt, hogy az itt érintett alkalmazottak keresményének 1¼%-ával házi ellátásban sem fedezhetők még azok a minimális segélyek sem, amelyek a gazdasági alkalmazott és családtagjai betegségük esetén a javaslat értelmében is jogosultak.

A törvényjavaslat tehát akkor, amidőn a jogbiztonság teremtése révén a munkásbiztosítási intézmények fejlődését kívánja biztosítani, ezt a célját csak az ezen intézményektől elválaszthatatlan érdekeltségnek s így maguknak az intézményeknek sérelmével érhetné el.

Az érintett rendelkezéseken kívül azonban főként a javaslat 3. §-a alkalmas arra, hogy az Országos Munkásbetegsegélyező és Balesetbiztosító Pénztárban egyesült érdekeltségben súlyos aggodalmakat keltsen. Az 1907: XIX. t.-c.-ben előirt biztosítási kötelezettség megállapítását ez a törvény részben a kir. bíróságokra, részben a bírói függetlenség attribútumaival

felruházott külön munkásbiztosítási hivatalra bízta. Bár a törvény hatálybaléptét követő időben a biztosítási kötelezettség és a törvény miként való végrehajtása tekintetében ingadozás mutatkozott főként azért, mert a törvény részletes végrehajtási utasítás nélkül és a biztosítást eszközlő Országos Munkásbetegsegélyező és Balesetbiztosító Pénztár megalakulása előtt lépett hatályba, ma már a törvény életének hatodik esztendejében, az emiitett bíróságoknak és hatóságoknak legfelsőbb ítéletei és az Országos Munkásbetegsegélyező és Balesetbiztosító Pénztárnak egységesen irányító munkája nyomán meggyőződéssel állítjuk, hogy törvényhozási beavatkozást igénylő jogbizonytalanság az 1907: XIX. t.-c. területén nincsen.

Vitás kérdések merülhetnek fel csupán, nem számosabbak és nem súlyosabbak, mint bármely más, magánjogi vagy közjogi törvény végrehajtása, során. A legrégibb és a köztudatba teljesen átment bármelyik adótörvény alkalmazásánál az érdekeltek arányában is nem kevesebb jogvita merül fel az adózási kötelezettség, adóalap vagy adókulcs tekintetében, mint az 1907: XIX. t.-c. szempontjából a biztosítási és a fizetési kötelezettség kérdésében; akkor azonban, amidőn törvényhozás útján kívánnók e téren a jogbiztonságot előmozdítani, bizonyára nem volna mérlegelhető az a lehetőség, hogy az adóalanyok egy részét törvényesen megállapított adózási kötelezettség alól felmentsük és egyúttal ezeket az állami élet védelméből és egyéb javaiból kizárjuk.

Csupán az erdei termelés köréből vett néhány adattal mutatunk rá arra, hogy a biztosításnak a javaslat 3. §-a alapján való esetleges rendezése az eddig fennállott állapottal szemben szintén súlyos hátrányokat jelentene a *munkaadói érdekeltségre és a munkásokra* egyaránt. Rendkívül hátrányos volna az új rendelkezés az 1907: XIX. t.-c. alapján szervezett Országos Pénztár keretében levő *ipari munkaadókra* mindenekelőtt azért, mert 1907. július 1-e óta egészen a tárgyalt törvényjavaslat hatályba léptéig egész sora a baleseteknek merült fel a javaslat 3. §-ában érintett üzemekben. Ezen balesetek kártalanításával járó költségeket az Országos Munkásbetegsegélyező és Balesetbiztosító Pénztár keretében levő *ipari munkaadókra* mindenekelőtt azért, mert 1907 július 1-je óta egészen a tárgyalt törvényjavaslat hatályba léptéig egész sora a baleseteknek merült fel a javaslat 3. §-ában érintett üzemekben. Ezen balesetek kártalanításával járó költségeket az Országos Munkásbetegsegélyező és Balesetbiztosító Pénztár kötelékében levő munkaadók a költségelosztás elve alapján viselik, vagyis minden év leltével felosztatnak az évi költséget fedező, költségfedezeti üzletágba tartozó munkaadók között az azon évben felmerült költségek. A javaslat 3. §-ában érintett üzemeknek balesetet szenvedett alkalmazottai a javaslat törvényerőre emelkedése után is az 1907: XIX. t.-c. által szervezett Országos Pénztártól kapják kártalanításukat, s így az ezen pénztárban helyt foglaló *ipari érdekeltséget fogja terhelni az évi költségelosztás alkalmával* az a költség is, amely a költségelosztásban immár részt nem vevő, az 1907: XIX. t.-c. hatálya rendeleti utón esetleg kivont üzemekben a múltban előfordult balesetekből származik. Csupán az erdei üzemekben:

1. Az 1907 július 1-től 1912 december 31-ig tisztán végleges munkaképességcsökkenésre megállapított, s a balesetet követő 71. naptól számított járadékok sé rültek után 537.171 K, hátramaradtok után 388.988 korona. Összesen: 926.159 koronára rúgtak.

2. A járadéki igény 1912 december 31-én 1873 igényjogosult után összesen 308.802 korona.

3. A sérülteknél 15 évi, a hátramaradottaknál 5 évi valószínű élettartamot alapul véve a fenti összegek után 3,828.910 korona járadékterher fog felmerülni, az 1907: XIX. t.-c. alapján érdekelt munkaadók terhére.

Még az itt említett hátrányoknál is súlyosabb következményekkel járna, valóságos szociális csapásként nehezednék a rendeleti intézkedés azon alkalmazottakra, kik eddig az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztárnál voltak biztosítva, s a rendelet alapján esetleg az Országos Gazdasági és Cselédpénztárhoz utaltatnának át. Ezeknek a helyzete a következőképp alakulna: Míg eddig már 10%-ot meghaladó munkaképességsökkenés esetén kártalanításra volt igényük, a cselédpénztárnál a 10%-ostól 24%-osig terjedő munkaképességsökkenés esetén mit sem fognak kapni, s csak legalább 25%-os munkaképességsökkenés esetén számíthatnak kártalanításra, míg eddig a valószínű keresetük alapján kaptak kártalanítást, a 100%-os munkaképességsökkenés esetén maximálisan 1440 korona, tehetetlenség esetén pedig maximálisan 2400 korona évi kártalanításra lehetett igényük, a cselédpénztárnál mindig csak 400 korona évi kereset alapul vételével fogják öt kártalanítani, s ha 100%-os munkaképesség csökkenést szenvednek, úgy 240 koronát, ha pedig tehetetlenné válnak egy szörnyű sérülés következtében, úgy szintén 240 koronát kapnak. Az eddigi 1440 korona, illetve 2400 korona maximummal szemben 240 korona jelenleg az abszolút maximum.

Ha azonban Nagy méltóságod bölcsessége a törvényhozási és ez alapon a rendeleti utón való beavatkozást mégis mellőzhetetlennek találta, tisztelettel újból rá kell mutatnunk arra, hogy a törvényjavaslat 3. §-ában foglalt rendelkezés az 1907: XIX. t.-c. cikkek létesített és Magyarország szociális alkotásai sorában a műveit nyugat előtt is első helyen értékelt munkásbiztosításunkat létezésében támasdja meg.

A szociális biztosítás életének minden megnyilvánulása, bevételei, kiadásai, a segélyezés mértéke, országos egészségügyi szervezetek és intézetek létesítése szorosan elválaszthatatlan attól a kérdéstől, hogy a taglétszámnak legalább a segélyezési igények emelkedésével arányban álló fokozatos emelkedése biztosítható legyen.

A biztosítási szervezet konszolidálása érdekében a helyi szervek számára kibocsátott tisztviselői és orvosi illetményszabályzatok, a tisztviselők és orvosok számának, valamint javadalmazásának megállapításánál a taglétszámot fogadták el számítási alapként; a különféle szanatóriumokkal és gyógyfürdőkkel a tagok olcsóbb és hatályosabb ellátása érdekében kötött szerződésekből ugyancsak az ismert és a természetes emelkedésre figyelemmel előrelátható taglétszám szolgált alapul; a gyógyszerek, kötszerek, gyógyászati segédeszközök, valamint általában a dologi szükségletek előnyösebb feltételek mellett való szerződéses biztosítása szintén csak a taglétszámmal kapcsolatos mennyiségek, illetve forgalom kikötése mellett volt lehetséges.

A törvényjavaslatnak már 2. §-a ennek a taglétszámnak igen jelentékeny részét kívánja elvonni az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár kötelékéből, a 3. §-a alapján keletkező rendelet pedig alkalmasaik lehetnek arra, hogy az 1907: XIX. t.-c.-ben létesített munkásbiztosítást egyenesen létezésében ingassák meg. Nemcsak ezen törvénycikk 1. §-ának 12. pontjában érintett gazdasági mellékiparágakban alkalmazottakra, hanem ezenkívül a jelenleg biztosított foglalkozások igen nagy körére nézve a jogbizonytalanság fog előállni az ott alkalmazottak biztosítási kötelezettsége tekintetében.

A javaslat 3. §-a alapján bármikor előállhatna az a helyzet, hogy amint az 1912: VIII. t.-c. baleset esetére, a szóban lévő törvényjavaslat 2. §-a betegség esetére máris több mint 40.000 biztosítottat vont ki a törvényünk alapján való kötelezettség alól; a javaslat 3. §-a értelmében már minden újabb törvényhozási intézkedés nélkül, rendeletek útján volnának a biztosítottak százezrei az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár kötelékéből egyszerre kivonhatók.

Nagyméltóságú Miniszter Úr! Bármilyen aggodalom tölt is el bennünket a szóban lévő törvényjavaslat olvastán, megnyugvásunkat abban a tudatban keresessük, hogy Excellenciád javaslatával sem célozhat egyebet, mint országos érdekeknek, a munkásbiztosítás országos érdekeinek istápolását. Ha teljes tisztelettel rámutattunk azokra a káros következményekre, amelyekkel ez a javaslat úgy a biztosítottakra, mint a magyar munkásbiztosítás országos érdekeire nézve járna, anélkül, hogy bármely más irányban számottevő előnyöket teremtené, tettük ezt csupán avégből, hogy indokait adjuk annak a tiszteletteljes kérelmünknek, hogy a javaslat törvényerőre emelkedése után annak a 3. §-a alapján kibocsátandó végrehajtási rendeletben méltóztassék az Országos Pénztár érdekeit megóvni.

Az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár eddigi működésével, a feltornyosult akadályok ellenére is elvitathatatlanul Európa egyik legelső szociális intézményének bizonyul az által, hogy aránylag a legszerűsebb eszközök birtokában is minden nyugati állam között a legteljesebb segélyezést nyújtja tagjainak. A számtalan nehézség közepette, amelyekkel közcélú feladatának teljesítése során hazai viszonyaink mellett meg kell küzdenie, az államhatáron az a tényező, amelytől védelmet s közérdekű munkájában támogatást kell remélnie. Az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár elnöksége épen ezért bizalommal fordul Nagy méltóságodhoz abban a reményben, hogy a felhozott indokokat méltányolva, úgy a munkaadók és biztosítottak, mint az egész hazai közegészségügy érdekében az itt előadott kérelme értelmében fog határozni."

Az önkormányzati szervek választásának országos időbeli egységesítése. Az O. P. folyó évi febr. hó 10-én 7340/1913. szám alatt körrendeletet adott ki, melyben felhívta a vállalati pénztárakat, hogy közgyűlési kiküldötteik választását és általában önkormányzati szerveknek újjáalakítását a kerületi munkásbiztosító pénztárakkal egyidőben, azaz a folyó évi április havának második, illetőleg május havának első felében tartsák meg. A m. kir. államvasutak és a Mohács-pécsi vasutak vállalati betegségsegélyző pénztárai e körrendelet ellen előterjesztéssel éltek a m. kir. Áll. Munkásbiztosítási Hivatalhoz azzal az érveléssel, hogy ők legutóbb az 1912. évben tartottak közgyűlési kiküldött választást, miért is a három évre megválasztottakat a választási határidő lejárt, vagyis 1915. év előtt nem foszthatják meg mandátumaiktól. A Mohács-pécsi vasút vállalati betegségsegélyző pénztára az Országos Pénztár által elérni kívánt: cél érdekében azt proponálta, hogy az 1912. évben megválasztottak mandátuma kivételesen négy évig, vagyis az 1916. évben a helyi szervek által megejtendő általános választásokig tartson. Az Áll. Munkásbiztosítási Hivatal március hó 10-én 2323/1913. sz. leiratában úgy, döntött, hogy figyelemmel arra, hogy a helyi pénztári alapszabályok a helyi pénztári önkormányzati szervek tagjainak megbízása, tekintetében általában véve aként rendelkeznek, hogy a megbízás 3 évi időtartamra szól, az országos pénztár intenciója csak az esetben érvé-

nyesülhet, ha az ellen a helyi pénztárak kifogást nem emelnek. A megbízatás lejártá előtt ugyanis senki önkormányzati tisztségétől – ha csak valamely más törvényes kizáratási ok fel nem merül – saját elhatározása ellenére meg nem fosztható. Amennyiben tehát valamelyik vállalati pénztár részéről az országos pénztár 7340/913. szám alatt kiadott intézkedése kifogás tárgyává tétetnék, az országos pénztár feladatát fogja képezni, kölcsönös tárgyalások során odahatni, hogy az illető vállalati pénztár aggályait eloszlassa. Ilyen pénztáraknál megkísérélhető az is, hogy a legközelebbi közgyűlés hozzon olyan határozatot, amely szerint a legutóbb megválasztott önkormányzati szervek megbízatásának határideje, tekintet nélkül a legutóbbi választás időpontjára, 1916. évi június hó 30-ig meghosszabbítja. Az ily értelemben hozandó esetleges közgyűlési határozat, mint az alapszabályok rendelkezéseit ideiglenesen módosító határozat, a hivatal elé terjesztendő jóváhagyás végett, minek megtörténte után mi akadály sem lesz annak, hogy az országos pénztár említett intenciója legalább az ezután következő legközelebbi újabb választások alkalmával érvényesüljön.

Az ideiglenes munkáskórház meddig fog fennmaradni? A m. kir. Állami Munkásbiztosító Hivatal 83/1913. számi leiratával megküldötte a kereskedelemügyi miniszter folyó évi február hó 18-án 12.11. VI. D). 913. szám alatt kelt következő értesítését: „Folyó évi január hó 2-án 568. elnöki 912. szám alatt kelt felterjesztésben előadottak alapján felhatalmazom a hivatalt, hogy az úgynevezett Niedermann-szanatóriumnak az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár kezelésébe leendő átadása alkalmával kijelenthesse azt a szándékot, hogy azon nem várt esetben, ha az 1907: XXVIII. t.-c.-ben említett munkáskórház a bérlet lejártáig bármilyen okból felépíthető nem volna, élni jogok a bérleti szerződésben biztosított jogokkal, s hajlandó vagyok a szerződésben megállapított bérösszegeket további 4 év tartamára tárcám terhére átvállalni. Beöthy s. k.”

Az elnökség ez alkalommal is megállapította, hogy a kereskedelemügyi miniszter úr által munkáskórház céljára bérelt gyógyintézetnek üzembehelyezésére és felszerelésére fordított s természetük szerint is csak évtizedek alatt amortizálható befektetéseket az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár abban a feltevésben tette, hogy a kereskedelemügyi miniszter ezt a gyógyintézetet az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár kezelésében álló munkáskórház céljára mindaddig saját tárcája terhére fogja bérelni, amíg az 1907: XXVIII. t.-c.-ben említett munkáskórház felépítetik és az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár kezelésébe átadják. A kereskedelemügyi miniszter előadott kijelentése az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztárt ebben a feltevésben teljesen megnyugtatta, miért is az elnökség azt köszönetének kifejezése mellett tudomásul vette.

Az országos pénztár balesetelhárítási akciója.

A balesetbiztosítás szervezésének előkészítésére az országos pénztár elnöksége külön szakbizottságot küldött ki, mely több heti tanácskozás után elkészült javaslatával. Az elnökség elhatározta, hogy e javaslatok alapján a *balesetelhárítási Programm* végleges megállapítása céljából még április havára egy *rendkívüli igazgatósági ülést* hív össze.

Üzérkedés a kórházban elhalt pénztári tagok hulláival. „Az Est” című napilap folyó évi április hó 12. és 13-iki számában Fényes László „A halottak panasza” címmel cikket írt, melyek egyes budapesti kórházi alkalmazottaknak, de különösen az egyetemi

„Hullafeltevő és ravatalozó intézet”-nek a kórházban elhalt betegek körül követett üzérkedő eljárásáról rántják le a leplet. A cikkekben felsorolt visszaéléseknek a pénztári tagokkal szemben való megakadályozhatása céljából az országos pénztár elnöksége elhatározta, hogy felhívja helyi szerveit, hogy minden olyan esetben, midőn a pénztári tagok eltemetéséről a hozzátartozók nem gondoskodtak, a T. 50. §. 6. pontja s az 57. §. utolsó mondata alapján a *pénztárak maguk temetessék el kórházban elhalt tagjaikat*; s hogy ez akadály nélkül keresztül vihető legyen, felterjesztéssel fordul a belügyminiszterhez, s tőle a kórházi szabályrendeletnek oly értelmű kiegészítését kéri, hogy a *kórházak kötelezzenek minden pénztári betegnek haláláról az illetékes pénztárt értesíteni*, s minthogy a pénztári tagok eltemetéséről a hozzátartozók intézkedése hiányában mindenkor a pénztár fog gondoskodni, egyúttal kéri a kórházi szabályrendelet 20. §-ának oly értelmű módosítását, hogy a *pénztári tagok hullái az egyetemi tanítás céljaira csakis az illetékes pénztár külön kikérendő engedélye alapján legyenek a kórház által átengedhetők*.

Az iparszerű cséplésnél alkalmazott munkások biztosítási kötelezettségének kérdése az Országos Gazdasági Munkáspénztárról szóló s a képviselőház által már elfogadott novella dacára is még mindig nagyjelentőségű a pénztárakra az 1912. évi vagyoni helyzet szempontjából, minthogy az 1912. évről tetemes összegekre rugó követeléseik vannak a kerületi pénztáraknak, amelyek az 1912: VIII. t.-c. 5. §-a nyomában támadt viták folytán eddig nem folytak be. A bírói gyakorlatnak e téren való legújabb fejleményei mindenben igazolják az országos pénztár azon álláspontját, hogy körrendeletében a szóban forgó alkalmazottaknak az 1907: XIX. t.-c. 1. §. 1. pontja alapján való biztosítási kötelezettségét fenforgónak állította. 1912 november 9-én 1912. Bt, 30/2. sz. ítéletével a szabadkai választott bíróság betegségi segélyt ítelt meg iparszerű cséplésnél alkalmazott munkás részére s az Állami Munkásbiztosítási Hivatal 1912. P. 428/3. sz. ítéletével 1913 március 28-án az I. bírói ítéletet helybenhagyta, úgy, hogy a segélyezési ügyekben immár legfelsőbb fokú, jogerős bírói ítélet állapítja meg az iparszerű cséplésnél alkalmazottak biztosítási s a pénztár segélyezési kötelezettségét. *Legújabbán pedig – 19. Vi április 1-jén – a szabadkai kir. törvényszék, mint felebbezési bíróság. 1913. D. 240. sz. ítéletével jogerősen kimondotta azt, hogy az iparszerű cséplés az 1907: XIX. t.-c. 1. §. 1. pontja alá esik s a munkaadó az iparszerű cséplésnél alkalmazottak után a járó segélyt megfizetni tartozik annál is inkább, mert a segélyek kiszolgáltatására az országos pénztár bírói ítéletek szerint kötelezve van s így a segélyek ellenértékére, a járó segélyekre is igénye kell, hogy legyen.*

Karánsebesi Kerületi Munkásbiztosító Pénztár.

Szám: 79/1913.

Pályázati hirdetés.

A Karánsebesi Kerületi Munkásbiztosító Pénztár igazgatósága az 1913. évi március hó 16-án tartott ülésében hozott határozata alapján pályázatot hirdet az alább felsorolt jelleggel és feltüntetett illetményekkel javadalmazott, valamint az esetleges előléptetés folytán megüresedő állásokra:

egy, évi 2000 K fizetés és 540 K lakpénzzel javadalmazott segéd fogalmazói állás;

egy, évi 1100 K fizetés és 360 K lakpénzzel javadalmazott II. osztályú kezelő tiszti állás és

egy, évi 800 K fizetés és 300 K lakpénzzel javadalmazott III. osztályú kezelő tiszti állás.

A pályázatok 1913. évi április hó 30-ik napjának déli 12 órájáig a karánsebesi kerületi Munkásbiztosító Pénztár igazgatóságához címezve (Karánsebes, Radeczky-utca 16.) nyújtandók be.

Később beérkezett vagy kellően fel nem szerelt kérvények fegyelembe nem vétetnek.

A kiírt állásokon kívül a pályázók alternatíve az állások közelebbi megnevezésével azon állásokra is pályázhatnak, amelyek a kiírt állásoknak, illetőleg azok valamelyikének, esetleg pénztári tisztviselő fokozatos előléptetése útján való betöltése folytán üresednek meg.

A pályázók sajátkezűleg írt és aláírt kérvényükben tartoznak megjelölni azt az állást, vagy alternatíve azon állásokat, amelyet illetve amelyek egyikét elnyerni óhajtják.

A kérvényhez melléklendők:

a) A 24-ik életév betöltését bizonyító születési anyakönyvi kivonat.

b) Magyar állampolgárságot igazoló községi bizonyítvány.

c) Képesítési bizonyítvány.

d) Az eddigi és legutóbbi alkalmaztatásról szóló bizonyítványok.

e) Egészségi állapotot igazoló pénztári orvos vagy hatósági orvosi bizonyítvány.

f) A segédfogalmazói állásra pályázók kötelesek azt is elfogadható módon igazolni, hogy nemcsak a munkásbiztosítási fogalmazásban, hanem hogy az összes munkásbiztosítási teendőkben *teljes jártassággal és több évi gyakorlattal bírnak.*

Ha a megválasztott esetleg magyarul nem tud, vagy nem magyar állampolgár, csőd vagy gondnokság alatt áll, nyereségvágyból elkövetett bűntett, vagy véttség miatt jogerős ítélettel elmarasztaltatott, hivatalvesztessé, vagy politikai jogainak felfüggesztésére szóló ítélet hatálya alatt áll, ezen esetek egyikének fenforgása is az alkalmaztatást semmissé teszi s a netalán tévesen alkalmazott a pénztárral szemben a szolgálati viszony azonnali megszüntetéséből kifolyólag semmiféle igényt sem emelhet.

A 40 éves korhatár alól a pénztár igazgatóságának előterjesztésére a m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal felmentést adhat.

A választásnál föltétlenül előnyben részesülnek azok, akik magánál a pénztárnál vagy más kerületi Munkásbiztosító Pénztárnál vagy az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztárnál eltöltött hosszabb ideig tartó kiváló gyakorlati szolgálatot igazolnak.

A kiírt állások ideiglenesen töltetnek be, a véglegesítés csakis a szolgálati- és fegyelmi szabályzat jóváhagyása után valamint az egy évi próbaidő után történhetik és a szakvizsga letételétől van függővé téve. A véglegesítésig a szolgálati viszony minden kártalanítás nélkül 3 havi felmondással megszüntethető.

A megválasztottak kötelesek magukat a karánsebesi kerületi Munkásbiztosító Pénztárnak mindenkor érvényben levő szolgálati és fegyelmi, nemkülönben illetményszabályzatának alávetni és állásukat az alkalmaztatásról szóló értesítés vételétől számított 15 napon belül esetleg azonnal is elfoglalni.

Kelt a karánsebesi kerületi Munkásbiztosító Pénztár igazgatóságának 1913. évi március hó 16-án tartott üléséből.

Felelős szerkesztő: Dr. LÁNCZI JENŐ.

**Karánsebesi Kerületi
Munkásbiztosító
Pénztár.**